

VILNIAUS UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETO
PRIVATINĖS TEISĖS KATEDRA

Kristinos Romualdos Tankevičiūtės – Dobrovolskienės
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

MAGISTRO DARBAS

TEISĖS Į PRIVATŲ ASMENS GYVENIMĄ, PAŽEISTOS
PASKLEIDUS INFORMACIJĄ PER VISUOMENĖS
INFORMAVIMO PRIEMONES, GYNIMO RIBOS

Magistro darbo vadovas
Doc. dr. Algirdas Taminskas

Recenzentas
Doc. dr. Deividas Soloveičik

Vilnius
2017

Turinys

IŽANGA.....	3
1. Teisės į privatų asmens gyvenimą samprata	6
1.1 Teisė į garbę ir orumą kaip asmens teisės į privatų gyvenimą dalis	10
1.2 Teisė į atvaizdą kaip asmens teisės į privatų gyvenimą dalis.....	13
1.3 Asmens statuso įtaka teisės į privatų gyvenimą pažeidimo vertinimui.....	16
1.3.1 Viešieji asmenys	17
1.3.2 Trumpalaikiai viešieji asmenys	20
1.4 „Teisė būti užmirštam“	21
2. Visuomenės teisė žinoti ir jos įgyvendinimas per visuomenės informavimo priemones.....	26
2.1 Informacijos paskleidimo per visuomenės informavimo priemones samprata	26
2.2 Visuomenės teisės žinoti ir saviraiškos laisvės santykis	30
3. Asmens teisės į privatų gyvenimą pažeidimo samprata	39
3.1 Asmens sutikimo reikšmė, sprendžiant dėl asmens teisės į privatų gyvenimą pažeidimo	39
3.2 Informacijos, susijusios su asmens teise į privatų gyvenimą, paskleidimo atvejai, nelaikomi teisės į privatų gyvenimą pažeidimu.....	40
4. Pažeistos teisės į privatų asmens gyvenimą gynimas.....	43
4.1 Neteisminiai gynimo būdai.....	45
4.2 Teisminiai gynimo būdai	48
4.3 Neturtinės žalos nustatymo ypatumai.....	51
IŠVADOS.....	55
LITERATŪRA	57
SANTRAUKA	65
SUMMARY	65

IŽANGA

Žmogaus teisės ir laivės – vienos pagrindinių vertybių demokratinėje visuomenėje. Lietuvoje asmens teisė į privatų gyvenimą įgijo svarbą tik Lietuvai atkūrus nepriklausomybę. Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau -Konstitucija) 22 str. įtvirtinta, kad žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas. Nurodoma, jog įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, kėsiniamosi į jo garbę ir orumą.¹ Asmens privataus gyvenimo apsaugos įtvirtinimas pamatiniame valstybės teisės akte patvirtina, jog teisė į privatų gyvenimą yra viena pagrindinių žmogaus teisių.

Tuo tarpu pirmasis tarptautinis teisės aktas, kuris įtvirtino teisę į privatų gyvenimą kaip visuotinai pripažįstamą vertybę buvo 1948 m. Jungtinių Tautų Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. Minėto teisės akto 12 straipsnyje buvo nurodyta, kad niekas neturi patirti savavališko kišimosi į jo privatumą, šeimos gyvenimą, buitį ar susirašinėjimą arba kėsiniamosi į jo garbę ir reputaciją. Kiekvienas turi teisę į įstatymo apsaugą nuo tokio kišimosi arba kėsiniamosi.²

Vienas pagrindinių teisės aktų, įtvirtinančių pamatines visuomenės narių teises yra Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau - Konvencija), priimta 1950 m. Lietuva minėtą Konvenciją ratifikavo 1995 m. ir ši tapo Lietuvos teisės sistemos sudėtine dalimi. Šioje tarptautinėje sutartyje buvo kodifikuotos žmogaus teisės, valstybei nurodyti tam tikri imperatyvai, kuriais vadovaudamasi valstybė savo piliečiams ir gyventojams turi užtikrinti minėtų pamatinių teisių apsaugą. Europos Žmogaus Teisių Teismas nagrinėdamas bylas ir konstatuodamas asmens teisių pažeidimus, gali įvertinti ar valstybė tinkamai įgyvendina Konvencijos nuostatas

Atkreiptinas dėmesys, kad Jungtinių Tautų Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 19 str., Konvencijos 10 str. ir Konstitucijos 25 str., yra įtvirtinta asmens teisė ieškoti, gauti ir skleisti informaciją, turėti įsitikinimus bei juos laisvai reikšti.³ Lietuvai atkūrus nepriklausomybę ir žurnalistams įgavus daugiau kūrybinės laisvės, tam tikros visuomenės informavimo priemonės ima pamiršti savo tikrąją paskirtį – informuoti visuomenę. Šiandieninėje visuomenėje dažnai rašomi straipsniai su skambiomis antraštėmis, kurie skirti pritraukti skaitytojo dėmesį ir taip konkuruoti su kitomis visuomenės informavimo

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 str., *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014

² 1948 m. Jungtinių Tautų Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 12 str., 1948, *Valstybės žinios*, 2006-06-17, Nr. 68-2497. Įsigalioja nuo 1948-12-10 Lietuva prisijungė prie šios deklaracijos 1991 m. kovo 12 d.

³ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 str., *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014

priemonėmis skaitytojų skaičiumi. Dėl tokio visuomenės informavimo priemonių komercinės naudos siekimo dažnai nukenčia asmenys, kurių pažeidžiama teisė į privatą gyvenimą.

Temos naujumas. Darbe aptariama teisė būti užmirštam, kaip naujai atgimusi po Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo. Darbas parašytas atsižvelgiant į pasikeitusį teisinį reguliavimą, naujausią teisminę praktiką.

Darbo aktualumas. Darbo aktualumas pasireiškia tokių visuomeninių vertybių kaip visuomenės teisės žinoti bei fizinio asmens teisės į privatą gyvenimą suderinamumo problematika. Šios teisės kaip įtvirtintos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje yra pamatinės, todėl negali būti supriešinamos, o turi būti siekiama rasti šių teisių balansą. Taip pat darbo aktualumas pasireiškia tuo, kad naudojantis šiuolaikinėmis technologijomis, esant greitai informacijos sklaidai, daugelis visuomenės informavimo priemonių savo straipsnius, reportažus talpina interneto tinklalapiuose bei socialiniuose tinkluose. Tai užtikrina greitą vartotojų informavimą, siekiama naujausius straipsnius pavišinti per kuo trumpesnę laiką, tačiau kartu suteikia mažiau laiko visuomenės informavimo priemonėms tikrinti informaciją. Informaciją talpinant interneto tinklalapiuose, jos skleidėjai gali informaciją keisti, redaguoti ir dėl to gali pasunkėti teisės į privatą asmens gyvenimą pažeidimo įrodinėjimas. Dėl šiuolaikinių technologijų įtakos visuomenėje yra svarbu atkreipti dėmesį į teisės aktų taikymą, jų aiškinimą bei naujausią teismų praktiką. Pažymėtina, kad magistro darbe teisės į privatą asmens gyvenimą, jos pažeidimo sampratos, labiausiai bus aptariamoms pagal prigimtinių teisių, civilinės teisės ir visuomenės informavimo teisės prizmes.

Taip pat temos aktualumą, svarbą visuomenei bei asmenų gebėjimą ne tik identifikuoti teisės į privatą gyvenimą pažeidimus, parodo tinklalapio liteko.lt duomenys. 2009 m. pirmosios instancijos teismai gavo 30 ieškinių dėl garbės ir orumo pažeidimo, 4 ieškinius dėl teisės į privatą gyvenimą pažeidimo bei 3 ieškinius dėl teisės į atvaizdą pažeidimo. Tuo tarpu 2016 m. pirmosios instancijos teismai gavo 95 ieškinius dėl teisės į garbę ir orumą pažeidimo, 8 ieškinius dėl teisės į privatą gyvenimą pažeidimo bei 6 ieškinius dėl teisės į atvaizdą pažeidimo⁴. Analizuojant statistiką galima matyti, kad nors ieškinių dėl teisės į privatą asmens gyvenimą kiekis nėra didelis, tačiau asmenys yra suinteresuoti ginti savo pažeistą teisę į privatą gyvenimą, todėl šios kategorijos bylų vis daugėja.

Magistro darbo tikslas – remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, kitų teismų jurisprudencija, mokslininkų darbais, atskleisti santykį tokių vertybių, kaip teisė į privatą asmens gyvenimą, visuomenės teisė gauti informaciją bei visuomenės informavimo priemonių teisė skleisti informaciją.

---

⁴ Nacionalinės teismų administracijos tinklalapyje pateikiama statistika. Prieiga per internetą - <http://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/statistika/106> [žiūrėta 2017-02-25].

Šio darbo **uždaviniai** yra:

1. išanalizuoti asmens teisės į privatų gyvenimą sampratą, aptariant asmens teisės į privatų gyvenimą bei teisės į garbę ir orumą santykį, taip pat „teisę būti užmirštam“;
2. apibūdinti visuomenės teisę žinoti asmens privataus gyvenimo faktus, saviraiškos laisvės įgyvendinimo ir asmens teisės į privatų gyvenimą santykį;
3. išsiaiškinti asmens teisės į privatų gyvenimą pažeidimo sampratą;
4. išanalizuoti asmens teisės į privatų gyvenimą gynimo būdus.

Šio darbo **tyrimo objektas** – Lietuvos Respublikos teisės aktai, Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Lietuvos teismų praktika, kuriuose analizuojama asmens teisė į privatų gyvenimą bei saviraiškos laisvė. Juridinio asmens dalykinė reputacija, nors ir artimai susijusi su teise į privatų gyvenimą, darbe nebus analizuojama, nes tai nėra tyrimo dalykas.

Darbo metodai. Magistriniame darbe buvo panaudotas lyginamasis metodas - Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Lietuvos teismų sprendimų analizei. Taip pat lyginamasis ir sisteminis metodai buvo naudojami analizuojant teisės į privatų gyvenimą sampratą, jos sandarą bei teisę laisvai skleisti informaciją atsižvelgiant į visą Lietuvoje galiojančių teisės normų sistemą. Istorinis metodas panaudotas lyginant neturtinės žalos dydžio nustatymo ribas bei teisės į privatų asmens gyvenimą sampratą, o lingvistinis metodas panaudotas sąvokų turiniui atskleisti.

Pagrindiniai **šaltiniai**. Darbe didžiausias dėmesys skiriamas praktiniam teisės į privatų gyvenimą ir saviraiškos laisvės derinimui, todėl daugiausia remiamasi į Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Lietuvos teismų praktiką ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją. Taip pat darbe buvo remtasi Lietuvos bei užsienio autorių mokslo darbais.

1. Teisės į privatų asmens gyvenimą samprata

Pasauliniu mastu pirmą kartą teisė į privatų gyvenimą, kaip atskira saugoma asmens teisė, buvo įvardinta S. Warren ir L. Brandeis 1890 m. straipsnyje, kuris buvo publikuotas Harvardo teisės apžvalgoje.⁵

Teisės doktrinoje M. Kiškis bei L. Meškauskaitė išskiria teisę į privatų asmens gyvenimą kaip *trečiosios kartos*⁶ teisę dėl tos priežasties, jog teisė į privatų asmens gyvenimą daugelyje skirtingų valstybių buvo įtvirtinta vėliau negu socialinės, ekonominės ar politinės teisės.⁷ Tačiau nors įtvirtinta vėliau, teisė į privatų gyvenimą visuomenės yra vertinama ir tapo ne mažiau svarbia šiuolaikiniame pasaulyje.

Teisė į privatų asmens gyvenimą yra reglamentuota Konstitucijos 22 str., taip pat Konvencijos 8 str. 1 d., kuri nurodo, jog kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas⁸.

Šios normos yra svarbios, įtvirtinančios asmenų pagrindines teises, taip pat įpareigojančios valstybes užtikrinti tinkamą pažeistų teisių gynybą. Prof. dr. A. Pumputis yra nurodęs, kad „minėta Konvencija apibrėžia bendrą „apsaugos minimumą“, kurį valstybėms leidžiama peržengti savo nuožiūra, vadovaujantis savo teisės normomis“.⁹ Todėl valstybės, ratifikavusios Konvenciją, privalo užtikrinti Konvencijoje asmenims suteikiamas teises ir gali išplėsti teisių ribas. Šios asmenų teisės turi būti reglamentuotos ir detalizuotos nacionaliniuose teisės aktuose.

Konstitucijos 22 str., numatantis asmens teisę į privataus gyvenimo apsaugą yra įgyvendintas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.23 str. (toliau - CK). Šio straipsnio 1 d. nurodoma, kad fizinio asmens privatus gyvenimas neliečiamas. Informacija apie asmens privatų gyvenimą gali būti skelbiama tik jo sutikimu. Po asmens mirties tokį sutikimą gali duoti jo sutuoktinis, tėvai ar vaikai.¹⁰ Tuo tarpu 2-4 straipsnio dalys apibrėžia, kas laikytina teisės į privatų gyvenimą pažeidimu (apie teisės į privatų gyvenimą pažeidimą detaliau aptariama trečiajame magistro darbo skyriuje). Analizuojant minėto straipsnio 2-4 dalyse nurodytus teisės į privatų gyvenimo pažeidimo pavyzdžius, galima suprasti privataus gyvenimo sampratą.

⁵ WARREN S., BRANDEIS L., *The right to privacy*. Harvard law review. 1890

⁶ MEŠKAUSKAITĖ L. *Žiniasklaidos teisė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. p. 215

⁷ KIŠKIS M. *et al. Teisės informatika ir informatikos teisė*. Vilnius: MRU, 2006, p. 114

⁸ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija 8 str., 1950, *Valstybės žinios*, 1995-05-16, Nr. 40-987

⁹ PUMPUTIS A., MEŠKAUSKAITĖ L., BIRMONTIENĖ L. *et al. Konstitucingumas ir pilietinė visuomenė*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003, p.9

¹⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.23 str. 1 d., *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262

Tuo tarpu Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo (toliau – VII) 2 str. privatus gyvenimas apibūdinamas kaip asmeninis žmogaus, jo šeimos gyvenimas, gyvenamoji aplinka, kurią sudaro asmens gyvenamoji patalpa, jai priklausanti privati teritorija ir kitos privačios patalpos, kurias asmuo naudoja savo ūkinei, komercinei ar profesinei veiklai, taip pat asmens psichinė ir fizinė neliečiamybė, garbė ir reputacija, slapti asmeniniai faktai, asmens fotonuotraukos ar kiti atvaizdai, asmens sveikatos informacija, privatus susirašinėjimas ar kitoks susižinojimas, asmens pažiūros, įsitikinimai, įpročiai ir kiti duomenys, kuriuos galima naudoti tik jam sutikus¹¹.

Tuo tarpu doktrinoje išskiriami tokie teisės į privatų gyvenimą turinio elementai:

1. Informacinis privatumas, kuris yra susijęs su duomenų apsauga;
2. Fizinis privatumas (kūno neliečiamumas), kuris apima fizinę asmens apsaugą nuo bet kokių invazinių procedūrų ar mokslinių bandymų;
3. Komunikacinis privatumas, kuris apima asmens bendravimo slaptumą ir gali pasireikšti bet kokiais bendravimo būdais bei turiniu;
4. Teritorinis privatumas, kuris yra susijęs su asmens būsto arba teritorijos neliečiamumu.¹²

Atkreiptinas dėmesys, jog sąvoka asmeninis gyvenimas istoriškai atsirado anksčiau nei privatus gyvenimas. Lietuvos Respublikos Spaudos ir kitų masinės informacijos priemonių įstatymo, priimto 1990 m., 6 str. nurodoma, kad yra draudžiama platinti informaciją apie žmogaus asmeninį gyvenimą, išskyrus nustatytas teismo žinias.¹³ Dėl šios priežasties sąvoka asmeninis gyvenimas yra dažnai vartojama kaip teisės į privataus gyvenimą sinonimas.

Pagal Konvencijos 8 str. 1 d. galima išskirti tokias dalis, kurios sudaro asmens teisę į privatų gyvenimą. Tai:

- 1) Teisė į privatų gyvenimą (Šiuo atveju teisę į privatų gyvenimą reikėtų suprasti kaip teisę į privatų gyvenimą siaurąja prasme arba dar kitaip vadinamą asmeninį gyvenimą);
- 2) Teisė į šeimos gyvenimą;
- 3) Teisė į būsto neliečiamybę;
- 4) Teisė į susirašinėjimo slaptumą.

Darytina išvada, jog minėtame Konvencijos straipsnyje teisės į privatų gyvenimą sąvoka yra nurodoma plačiąja prasme, kaip apimanti visus keturis elementus (dalis).

---

¹¹ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 2 str. 40 d., *Valstybės žinios*, 1996-07-26, Nr. 71-1706

¹² KIŠKIS M., et al. *Teisės informatika ir informatikos teisė*. Vilnius: MRU, 2006, p. 116

¹³ Lietuvos TSR Spaudos ir kitų masinės informacijos priemonių įstatymo 6 str., *Valstybės žinios*, 1990. Nr. 7-163

Atitinkamai sąvoka asmeninis gyvenimas gali būti vartojama plačiaja ir siaurąja prasmėmis. Siaurąja prasme asmeninis gyvenimas, gali apimti įvairius žmogaus privatumo aspektus ir yra tik viena iš daugelio privataus gyvenimo sričių.¹⁴

Šios minėtos teisės į privatų gyvenimą dalys pagal Konvencijos 8 str. yra svarbios teisės į privatų gyvenimą sampratos aiškinimui, todėl verta jas aptarti detaliau.

Į teisę į privatų gyvenimą siaurąja prasme patenka asmens atvaizdas, asmens garbė ir orumas, konfidencialių duomenų apie asmenį pavišėjimas (pavyzdžiui, duomenys apie asmens sveikatą), neteisėtas asmens stebėjimas, persekiojimas, asmens apieškojimas, informacijos apie asmenį pavišėjimas (pavyzdžiui, informacija, susijusi su asmens seksualine orientacija, asmens vardas ir pavardė)¹⁵.

Teisė į šeimos gyvenimą apima santuokos sudarymą, bendro ūkio vedimą nesudarant santuokos, tėvų ir vaikų santykius, vaikų atskyrimą nuo tėvų. Dėl to, minėtas Konvencijos 8 str., pagal susiklosčiusią situaciją, dažnai yra analizuojamas kartu su Konvencijos 12 str. (asmens teisė į santuoką). Dėl šių priežasčių šeimos gyvenimas pakankamai glaudžiai yra susijęs su asmens teise į privatų gyvenimą siaurąja prasme. Atkreiptinas dėmesys, kad Konvencijoje minima sąvoka „šeimos gyvenimas“, tuo tarpu Konstitucijos 22 str. vartojama sąvoka „šeimyninis gyvenimas“, tačiau derėtų daryti išvadą, jog dėl minėto gramatinio neatitikimo neturėtų būti daromas skirtumas ir šios sąvokos turėtų būti suprantamos bei aiškinamos tapaciai. Pabrėžtina, jog Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika dėl šeimos gyvenimo visą laiką nebuvo vienareikšmiška. Vėlesniuose sprendimuose Europos Žmogaus Teisių Teismas pradėjo labiau atsižvelgti į faktinę šeimos situaciją, šeimą ėmė apibrėžti ne tik kaip sutuoktinius ar faktiškai kartu gyvenančius asmenis, bet ir kaip vaikų su kiekvieno iš tėvais santykį, prie šeimos narių priskyrė artimus giminaičius, suaugusius vaikus ir tėvus jei šie faktiškai gyvena kartu¹⁶.

Teisė į būsto neliečiamybę apima visas asmens gyvenamąsias patalpas. Tai gali būti tiek asmens nuolatinė, tiek laikina gyvenamoji vieta (vasarnamis, viešbučio kambarys). Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pažymėjęs, kad tam tikrais atvejais, kai yra sunku atskirti asmens profesinę ir asmeninę veiklą, į būsto sampratą patektų ir darbo bei tarnybinės patalpos¹⁷. Atkreiptinas dėmesys, kad tokiu atveju žodis būstas yra aiškinamas plečiamai. Taip pat į būsto apibrėžimą turėtų patekti ir kiemas, jei į jį patekimas yra apribotas (aptvertas,

¹⁴ MEŠKAUSKAITĖ L. *Teisė į privatų gyvenimą*. Vilnius: VĮ Regisrų centras, 2015, p. 42

¹⁵ MEŠKAUSKAITĖ L. *Teisė į privatų gyvenimą*. Vilnius: VĮ Regisrų centras, 2015, p. 118-119

¹⁶ Pavyzdžiui, Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006-02-02 sprendimas *byloje Jucius ir Juciuvienė v. Lietuva* (peticijos Nr. 14414/03).

¹⁷ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1992-12-16 sprendimas *byloje Niemetz v. Germany* (peticijos Nr. 13710/88).

apsodintas medžiais). Dr. Karolis Jovaiša laikosi nuomonės¹⁸, kad būstu nelaikytini rūšiai, garažai, sandėliai ir kitos negyvenamosios ar ūkinės paskirties patalpos. Tačiau minėtą teiginį galima būtų kvestionuoti, nes minėtos patalpos turėtų būti laikomos būstu plačiąja prasme ne tik dėl to, kad tai yra pagrindinio daikto priklausiniai CK 4.19 str. prasme, bet ir dėl to, kad minėtose patalpose, kaip ir asmens būste gali būti saugomi asmeniniai, žmogui svarbūs ir jį apibūdinantys daiktai. Asmenims be leidimo patektus į minėtas patalpas, taip pat būtų pažeista asmens teisė į privatų gyvenimą.

Teisė į susirašinėjimo slaptumą apima asmens galimybę raštu keistis informacija. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra nurodęs, jog susirašinėjimo slaptumas pagal Konstituciją yra nesuderinamas su kontrole ir cenzūra.¹⁹ Taip pat Konstitucijos 22 str. 2 d. yra nurodoma, kad asmens susirašinėjimas, pokalbiai telefonu, telegrafo pranešimai ir kitoks susižinojimas neliečiami.²⁰ Dėl tos priežasties teisė į susirašinėjimo slaptumą neturėtų būti suprantama tik siaurai. Pagal minėtą Konstitucijos straipsnio nuostatą susirašinėjimo slaptumas turėtų apimti komunikavimą tarp asmenų bet kokiomis formomis – žodžiu, raštu bei naudojantis šiuolaikinėmis technologijomis įvairiomis programomis.

Atkreiptinas dėmesys, jog 2010 metais Žmogaus teisių stebėjimo instituto užsakymu Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ atlikto tyrimo duomenimis, kaip didžiausi pažeidimai privatumui, susiję su jautriausiomis sritimis, buvo įvardinti tokie veiksmai: pareigūnų viešoje vietoje sulaikyto ir kalbinamo neblaivaus vaiko rodymas TV laidoje; vaizdo kamerų įrengimas darbo vietoje be darbuotojo žinios; elektroninių laiškų skaitymas bei interneto puslapių, kuriuose lankėsi darbuotojas, tikrinimas; vaiko homoseksualios orientacijos paskelbimas radijo pokalbių laidoje.²¹ Tokie tyrimo rezultatai parodo, kad visuomenė sugeba identifikuoti teisės į privatų gyvenimą pažeidimus, mano esant juos svarbius. Tikėtina, kad asmenims suprantant, jog jų atžvilgiu daromas teisės pažeidimas, asmenys gali būti ateityje labiau suinteresuoti ginti pažeistą savo teisę į privatų gyvenimą.

Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pažymėjęs, kad pagal Konvencijos 8 str. terminas „privatus gyvenimas“ yra plati sąvoka, kuriai nėra išsamaus apibrėžimo. Teismas konstatavo, kad į privatų gyvenimą patenka fizinis ir psichologinis ar moralinis asmens neliečiamumas, o kartais privatus gyvenimas gali apimti aspektus, susijusius su asmens fizine

---

¹⁸ JOVAIŠAS K. *Žmogaus būsto neliečiamo teisinis režimas*. Vilnius: Teisės problemos, 2005, Nr. 2 (48) iš MEŠKAUSKAITĖ L. *Teisė į privatų gyvenimą*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 101

¹⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003-03-24 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos pataisos darbų kodekso 41 straipsnio 2 dalies (1997-07-02 redakcija) atitikties LR Konstitucijai“.

²⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 str., *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014

²¹ LANKAUSKAS M. *et al*, *Teisės į privatumą, minties, sąžinės religijos laisvę ir saviraišką užtikrinimo problemos*. Mokslo studija. Lietuvos teisės institutas; Vilnius, 2013, p. 11

http://teise.org/wp-content/uploads/2016/07/Teises_i_privatuma_uztikrinimo_problemos.pdf

ar socialine tapatybe²². Dėl tos priežasties privatus gyvenimas gali apimti kelis asmens tapatybės aspektus, tokius kaip lyties identifikavimo ir seksualinės orientacijos, vardo ar elementų susijusių su asmens teise į atvaizdą²³. Taip pat privatus gyvenimas apima asmeninę informaciją, kuri, kaip asmenys gali teisėtai tikėtis, negali būti skelbiama be jų sutikimo²⁴.

Manytina, jog teismas pasirinko neapibrėžti privataus gyvenimo sampratos. Su tokia teismo pozicija reikėtų sutikti, nes visuomenei modernėjant, atsiradus vis naujų technologijų, socialinių tinklų, apie kuriuos nebuvo galima susimąstyti dar prieš dvidešimt metų, privataus gyvenimo samprata iš dalies kito ir dar keisis ateityje. Pavyzdžiui, Europos Žmogaus Teisių teismas teisės į privatų gyvenimą pažeidimu pripažino oro užterštumą, kuris paveikė asmens gerą savijautą.²⁵ Tačiau reikėtų sutikti, kad privataus gyvenimo koncepcija yra platesnė nei teisė į privatų gyvenimą²⁶.

Manytina, kad plečiantis privataus gyvenimo sampratai, šiek tiek turėtų kisti ir teisės į privatų gyvenimą samprata. Dėl šios priežasties reikia suteikti galimybę asmenims ginti teisę į privatų gyvenimą kiekvieną kartą atsižvelgiant į situaciją, į visuomenės ir technologijų vystymąsi.

1.1 Teisė į garbę ir orumą kaip asmens teisės į privatų gyvenimą dalis

Pagal aptartą teisės į privatų gyvenimą sampratą, laikytina, kad asmens garbė ir orumas patenka į privataus gyvenimo siaurąją prasmę sampratą. Tačiau tiek teismų jurisprudencija, tiek teisės aktai dažnai išskiria teisę į privatų gyvenimą bei teisę į garbę ir orumą kaip dvi atskiras teises.

Asmens teisės į privatų gyvenimą sampratos aiškinimui didelę įtaką padarė ir Konstitucinio teismo jurisprudencija. Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas yra pasisakęs, kad „teisė į privatų gyvenimą apima privatų, šeimos ir namų gyvenimą, asmens fizinę ir psichinę neliečiamybę, garbę ir reputaciją, asmeninių faktų slaptumą, draudimą skelbti gautą ir surinktą konfidencialią informaciją ir kt.“²⁷ Taip pat teismas minėtame

---

²² Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009-04-09 sprendimas byloje *A. v. Norvegija*, peticijos Nr. 28070/06

²³ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012-08-04 sprendimas byloje *S. and Marpe v. United Kingdom*, peticijos Nr. 30562/04.

²⁴ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010-10-12 sprendimas byloje *Saaristo ir kiti v. Finland*, peticijos Nr. 184/06

²⁵ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994-12-09 sprendimas byloje *Lopez Ostra v. Spain*, peticijos Nr. 16798/90

²⁶ KILKELLY U. *The right to Private and family life*. Strasbourg: Council of Europe. 2001. p. 10.

²⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999-10-21 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1991.01.31 nutarimo „Dėl vardų ir pavardžių rašymo Lietuvos Respublikos piliečio pase“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, 6 punktas.

nutarime pažymėjo ir tai, kad savavališkai ir neteisėtai kišantis į žmogaus privatų gyvenimą kartu yra kėsiniama į jo garbę ir orumą. Manytina, jog šiuo aspektu Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas taip pat sutinka, kad asmens teisė į garbę ir orumą yra privataus gyvenimo sudedamoji dalis.

Garbė žodyne yra apibrėžiama kaip visuomenės pripažįstama pagarba už nuopelnus; šlovė, geras vardas²⁸. Tuo tarpu orumas dažniausiai yra suprantamas kaip asmens savęs paties vertinimas. Doc. Liudvika Meškauskaitė pažymi, kad orumą lemia visuomenės asmens vertinimas (vertinimo kriterijus turi būti viešoji nuomonė apie asmenį)²⁹, todėl orumas negali būti suprantamas vien subjektyviai.

Konstitucijos 22 str. 4 d. yra išskiriama, kad įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, kėsiniamosi į jo garbę ir orumą³⁰. Taip pat, kad Lietuvos Respublikoje yra ginamas asmens orumas yra deklaruojama Konstitucijos 21 str. Pažymėtina, kad Konstitucijoje garbė ir orumas yra atskiriami nuo asmens teisės į privatų gyvenimą.

Atkreiptinas dėmesys, kad tiek Konvencijoje, tiek Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje³¹ laikytina, kad garbė ir orumas patenka į asmens teisę į privatų gyvenimą. Tuo tarpu Konvencijos 8 str., reglamentuojančiame asmens teisę į privatų gyvenimą, garbė ir orumas nėra išskiriami atskirai nuo teisės į asmens privatų gyvenimą.

Profesorius K. Jovaišas pažymi, kad orumas yra nedaloma ir neatsiejama žmogaus savybė, tačiau to negalima besąlygiškai pasakyti apie žmogaus garbę.³² Orumas turėtų būti suprantamas kaip asmens dalis, kuri įgyjama jau gimstant, o tuo tarpu garbė – asmens įgaunama, „užsidirbama“ per tam tikrą laiką. Tai suponuotų išvadą, kad žeminant asmens garbę, kartu visais atvejais bus žeminamas ir asmens orumas, tačiau tai nereiškia atvirkštinės priklausomybės – žeminant asmens orumą, nebūtinai bus žeminama asmens garbė.

Tuo tarpu CK 2.24 str. yra atskirai aptariamasis asmens garbės ir orumo gynimas atskiriant garbę ir orumą nuo asmens teisės į privatų gyvenimą, reglamentuotos CK 2.23 str. Pažymėtina, kad asmeniui ginant pažeistas savo teises, teisme yra įrodinėjamos skirtingos faktų visumos (detaliau asmens teisių gynimo būdai analizuojami darbo ketvirtame skyriuje).

Tačiau būtent atsižvelgiant į skirtingus teisių gynybos būdus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas dar 1998 m. senato nutarime nurodė aplinkybes, pagal kurias būtų galima atskirti teisę į garbę ir orumą nuo teisės į privatų asmens gyvenimą. Teismas nurodė, kad:

²⁸ Internetinė prieiga prie žodyno: <http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/g/garbe> [žiūrėta 2017.01.15]

²⁹ MEŠKAUSKAITĖ L. *Žiniasklaidos teisė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. p. 258

³⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 str., *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014

³¹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009-04-09 sprendimas byloje *A. v. Norvegija*, peticijos Nr. 28070/06

³² JOVAIŠAS K. *Žmogaus teisių katekizmas*. Vilnius: Teisės institutas, 2006 p. 170

- 1) Teisės į privatų asmens gyvenimą pažeidimo atveju gali būti paskleidžiama tikrovę atitinkanti informacija. Tuo tarpu, kai paskleista informacija pažeidžia asmens garbę ir orumą, visuomenės informavimo priemonė turėtų įrodyti, kad ši informacija atitinka tikrovę, nes galioja prezumpcija, kad paskleisti duomenys neatitinka tikrovės, kol neįrodyta priešingai.
- 2) Paskleidus informaciją apie asmens privatų gyvenimą nėra galimybės reikalauti paneigti paskleistą informaciją. Dažnai paskleista privataus pobūdžio informacija gali būti teisinga, tačiau ji būna gauta pažeidus įstatymo nustatytas sąlygas.
- 3) VII 44 str. numatyta ikiteisminė ginčo nagrinėjimo stadija, kai asmuo siekia gauti žalos atlyginimą, taikoma tik tuo atveju, jei yra pažeista asmens garbė ir orumas³³. Tokiu atveju asmuo privalo kreiptis į visuomenės informavimo priemonę su prašymu, paneigti tikrovės neatitinkančią informaciją. Tačiau minėta ikiteisminė ginčo nagrinėjimo stadija nėra taikoma, esant teisės į privatų gyvenimą pažeidimui.
- 4) Kai paskleista informacija apie asmens privatų gyvenimą be jo sutikimo, žala asmeniui atlyginama tik tais atvejais, kai yra nustatoma, jog visuomenė neturėjo pagrįsto intereso žinoti paskleistą informaciją.³⁴
- 5) Teisę į žalos atlyginimą, paskleidus informaciją apie privatų gyvenimą, turi tik fiziniai asmenys³⁵. Su minėta nuostata negalima nesutikti, nes teisę į privatų gyvenimą turi tik fiziniai asmenys. Kai pažeidžiama juridinio asmens reputacija, juridinis asmuo turi teisę ginti pažeistą savo teisę ir reikalauti žalos atlyginimo vadovaujantis garbės ir orumo gynimui taikomomis taisyklėmis.

Pažymėtina, kad jei paskleisti duomenys apie asmenis yra žeminančio pobūdžio, tačiau atitinka tikrovę, minėtas veiksmas turi būti laikomas teisės į privatų gyvenimą pažeidimu, nes asmuo turi teisę slėpti savo privataus gyvenimo faktus.³⁶

Svarstyta, ar toks Konstitucijoje ir CK numatytas teisės į privatų gyvenimą bei teisės į garbę ir orumą išskyrimas yra tikslingas, ar reikalingas skirtingas pažeidimo įrodinėjimas.. Teisės į garbę ir orumą, kaip jau minėta yra siejama su klaidingos informacijos paskleidimu, informacijos įžeidžiu pobūdžiu, tuo tarpu privati informacija gali būti atitinkanti tikrovę bei nežeminti asmens. Laikytina, jog toks CK detalizavimas geriau atskleidžia minėtų teisių bei

³³ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 44 str. 1 d., *Valstybės žinios*, 1996-07-26, Nr. 71-1706

³⁴ Detaliau visuomenės teisės žinoti ir asmens teisės į privatų gyvenimą santykis bus aptariamas kitame skyriuje.

³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1998 m. senato nutarimas dėl „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7 str. , 71 str. ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje, nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas“

³⁶ LANKAUSKAS M. *et al*, *Teisės į privatumą, minties, sąžinės religijos laisvę ir saviraišką užtikrinimo problemos. Mokslo studija*. Lietuvos teisės institutas; Vilnius, 2013, p. 10

http://teise.org/wp-content/uploads/2016/07/Teises_i_privatuma_uztikrinimo_problemos.pdf

jų pažeidimo pobūdį, todėl turėtų būti vertinamas teigiamai. Dėl šių priežasčių yra tikslingas įstatyme numatytas skirtingas šių teisių gynimo būdas.

1.2 Teisė į atvaizdą kaip asmens teisės į privatą gyvenimą dalis

Asmens teisė į atvaizdą taip pat yra išskirta CK 2.22 str., atskirai nuo asmens teisės į privatą gyvenimą. Pažymėtina, kad nei Konvencijoje, nei Konstitucijoje taip pat atskirai nėra aptariama asmens teisė į atvaizdą.

Atkreiptinas dėmesys, kad asmens teisė į atvaizdą apima ne tik asmens nuotrauką ar portretą, tačiau ir kitokią asmens atvaizdą, kas suponuoja, jog tai galėtų būti sukurtas, sumontuotas atvaizdas, filmuota medžiaga, jeigu tik iš jos pavyksta nustatyti konkretų asmenį.

Pažymėtina, kad CK 2.22 str. 2 d. yra nurodoma, kad net tais atvejais, kai yra nereikalingas asmens sutikimas, padarytos nuotraukos negalima demonstruoti, atgaminti ar parduoti, jeigu tai pažemintų asmens garbę, orumą ar dalykinę reputaciją.³⁷ Todėl pastebėtina, jog asmens teisė į atvaizdą bei teisė į garbę ir orumą yra labai glaudžiai susijusios. Primintina, kad tiek teisė į atvaizdą, tiek teisė į garbę ir orumą turėtų būti laikomos asmens teise į privatą gyvenimą siaurąja prasme.

Tai, jog asmens teisė į atvaizdą yra teisės į privatą gyvenimą dalis, pažymėjo ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Teismas nurodė, kad ginama asmens teisė į atvaizdą, kaip teisės į privatą gyvenimą dalis, ir jos prasmė yra apsaugoti asmenį nuo galimų finansinių nuostolių, susijusių su neteisėtu asmens atvaizdo panaudojimu komerciniais ar kitokiais tikslais. Komercinės reklamos atveju Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad vien sutikimas fotografuotis yra nepakankamas, o taip pat turi būti duotas sutikimas nuotraukų panaudojimui reklamos tikslais.³⁸

Tikėtina, jog remiantis šia nutartimi, mokslininkai padarė išvadą, kad teisė į privatą gyvenimą apsaugo asmenį nuo tam tikros informacijos apie jį paskelbimo, o teisė į atvaizdą – nuo galimų finansinių nuostolių, susijusių su neteisėtu asmens atvaizdo panaudojimu komerciniais ar kitokiais tikslais³⁹. Nors su tokia autorių pozicija galima iš dalies sutikti, tačiau reikėtų manyti, kad galimi atvejai, kai asmens teisės į atvaizdą pažeidimas nėra susijęs vien su finansiniais nuostoliais. Tokie atvejai galėtų būti transliuojamų televizijos programų,

³⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.22 str. 2 d., *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003-01-15 nutartis c.b. *M. S. v. UAB „I“ ir kt.*, bylos Nr. 3K-3-91/2003

³⁹ JOČIENĖ D., ČILINSKAS K. *Žmogaus teisių apsaugos problemos tarptautinėje ir Lietuvos Respublikos teisėje*. Teisės projektų ir tyrimų centras, 2005, p. 90

tokių kaip „Farai“ („LNK“) ir „Žvaigždė policininkas“ („TV3“) rengimas ir paskelbimas visuomenei, kuriose asmenys vaizduojami galimai padarę nusikalstamas veikas, nors iš tikrųjų tai gali būti nukentėję asmenys. Šių televizijos laidų autoriai negalėtų remtis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimu, kuriame konstatuota, kad asmenys, atliekantys nusikalstamas ar kitas priešingas teisei veikas negali tikėtis privatumo⁴⁰, nes dažnai asmenys yra filmuojami jau po tam tikros veikos atlikimo. Būtent tai, kad nėra užfiksuojama priešinga teisei veika, o asmenys jau vaizduojami kaip galimai ją atlikę, pažeidžia asmenų teisę į privatų gyvenimą, nes yra didelė tikimybė, jog gali paaiškėti, kad asmenys nusikalstamos veikos neatliko.

Pažymėtina, kad Konstitucijos 31 str. 1 d. yra įtvirtinta nekaltumo prezumpcija, kuri nurodo, jog asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu.⁴¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nekaltumo prezumpcija yra viena svarbiausių teisingumo vykdymo demokratinėje teisinėje valstybėje garantijų, kartu ir svarbi žmogaus teisių ir laisvių garantija. Svarbu, kad nekaltumo prezumpcijos laikytųsi valstybės institucijos ir pareigūnai, kol asmens kaltumas padarius nusikaltimą nebus įstatymo nustatyta tvarka įrodytas ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu. Apskritai asmenys turi susilaikyti nuo asmens įvardijimo kaip nusikaltėlio – priešingu atveju galėtų būti pažeista žmogaus orumas ir garbė, pakenkta įvairioms asmens teisėms ir laisvėms⁴².

Europos Žmogaus Teisių Teismas taip pat yra nurodęs, kad nekaltumo prezumpcija bus pažeista, jei pareigūno teiginys, susijęs su asmeniu, kuriam pareikšti kaltinimai dėl nusikaltimo, atspindi nuomonę, kad jis yra kaltas, prieš tai, kai tai buvo įrodyta pagal įstatymą. Pakanka, kad (net jei nėra jokių formalių išvadų) būtų tam tikri samprotavimai, leidžiantys daryti išvadą, kad pareigūnas laiko kaltinamąjį kaltu⁴³. Nors minėtuose teismų sprendimuose nurodoma, jog nuostata dėl nekaltumo prezumpcijos galioja valstybės institucijoms ir pareigūnams, visuomenės informavimo priemonės taip pat turėtų vadovautis minėta teismų praktika. Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacijos 2 principas

---

⁴⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000-05-08 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1981 straipsnio 1 bei 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“

⁴¹ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 str. 1 d., Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014

⁴² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007-01-16 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. liepos 22 d. dekreto Nr. 164 „Dėl apylinkių teismų teisėjų, teismų pirmininkų atleidimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 2 daliai, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 83 straipsnio 1, 2 dalims, 86 straipsnio 2 daliai, 90 straipsnio 6 daliai (2002 m. sausio 24 d. redakcija), taip pat dėl bylos dalies pagal pareiškėjo – Vilniaus apygardos teismo prašymą ištirti šios Respublikos Prezidento dekreto atitiktį Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 90 straipsnio 7 daliai (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nutraukimo.

⁴³ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000-10-10 sprendimas byloje *Daktaras v. Lithuania*, peticijos Nr. 42095/98

nurodo, kad nuomonės ir informacija, susijusi su vykstančiomis baudžiamosiomis bylomis turėtų būti perduodama ir platinama per žiniasklaidą, nepažeidžiant įtariamajam ar kaltinamajam taikomos nekaltumo prezumpcijos.⁴⁴

Vadovaujantis išdėstytu reguliavimu ir teismų jurisprudencija, derėtų daryti išvadą, jog visuomenės informavimo priemonės turėtų gerai apsvarstyti, koku būdu pateikti visuomenei informaciją apie įtariamuosius ir kaltinamuosius. Žiniasklaidai parodžius asmenį, kaip galimai atlikusį nusikalstamą veiką ir paaiškėjus, jog jis nusikalstamos veikos neatliko, visuomenė jau būtų susidariusi kitokią nuomonę, kurią asmeniui pakeisti būtų labai sunku.

Teisės į atvaizdą pažeidimas minėtų „LNK“ ir „TV3“ televizijos programų atžvilgiu yra konstatuotas Lietuvos teisės instituto mokslinėje ekspertinėje išvadoje⁴⁵. Tokios transliuojamos laidos sukuria televizijoms ir programų rengėjams finansinę naudą, o filmuoti asmenys ne tik kad negauna finansinės naudos, tačiau dažnai yra pažeidžiama ir jų teisė į garbę ir orumą. Nereti atvejai, kai asmenys yra filmuojami sumušti, bejėgiškos būsenos ar galimai atlikę nusikalstamas veikas. Pateikus asmenį visuomenei tokiu būdu yra pabloginama jo reputacija, asmens vertinimas ir jam reikia įdėti laiko ir pastangų, kad visuomenės dalis mačiusi transliaciją, juo vėl pasitikėtų.

Pažymėtina, kad visuomenės informavimo priemonės dažnai pažeidžia teisę į asmens atvaizdą ir jau vykstant baudžiamajam procesui. Asmenys yra filmuojami ir fotografuojami jų sulaikymo metu tampant įtariamaisiais, teismo posėdžių metu, nors dangstosi veidus ir tokiu būdu konkludentiniais veiksmais parodo, jog neduoda sutikimo būti fotografuojamiems.

Tokiu atveju, kai asmuo nėra ieškomas kaip įtariamasis padaręs nusikalstamą veiką, jo nuotraukos publikavimas visuomenės informavimo priemonėse nėra pateisinamas, todėl neturėtų būti priimtinas toks asmens teisės į privatą gyvenimą pažeidimas Konvencijos 8 str. prasme.⁴⁶

Manytina, jog naudojant asmenų fotografijas vykstant teisminiam ar ikiteisminiam tyrimui pagal baudžiamąjį procesą, kai asmuo nėra davęs sutikimo, bei situaciją pateikiant taip, kad asmuo galimai atliko nusikalstamą veiką, gali būti pažeidžiama asmens garbė ir orumas. Visuomenės informavimo priemonėms tokiais atvejais reikėtų įvertinti teisės į

---

⁴⁴ Europos Tarybos Ministrų komiteto 2003-07-10 rekomendacija Rec 2003(13) valstybėms narėms dėl informacijos, susijusios su baudžiamosiomis bylomis, teikimo per visuomenės informavimo priemones.

⁴⁵ AMBRAZEVIČIŪTĖ K., *Dėl „LNK“ ir „TV3“ programose paskelbtos informacijos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamos viešosios informacijos poveikio ir asmenų teisės į privatą gyvenimą atžvilgiu*“ Mokslinė ekspertinė išvada, Lietuvos teisės institutas, Vilnius, 2012

⁴⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001-07-24 sprendimas byloje *Sciacca v. Italy*, peticijos Nr. 50774/99

privatų asmens gyvenimą, visuomenės teisės žinoti bei saviraiškos laisvės santykį. Abejotina, jog visuomenė turi teisėtą ir pagrįstą interesą žinoti daugumą laidose parodomų epizodų bei juose nufilmuotus asmenis. Šios televizijos laidos gali būti naudingos visuomenei, parodant policijos pareigūnų darbo ypatumus, tačiau labiau patenkina visuomenės smalsumą, pažeisdama asmenų teisę į atvaizdą, nei informuoja visuomenę apie jai svarbius įvykius, kurie sudarytų pagrįstą visuomenės interesą žinoti tam tikrą informaciją.

1.3 Asmens statuso įtaka teisės į privatų gyvenimą pažeidimo vertinimui

Aptariant teisės į privatų gyvenimą sampratą svarbu pažymėti, jog ne visiems asmenims ir jų teisei į privatų gyvenimą suteikiama vienoda apsauga. Savaimė suprantama, kad tiek viešieji, tiek privatūs asmenys turi teisę į privatų gyvenimą ir jo neliečiamumą, tačiau viešieji asmenys turėtų būti labiau pakantūs jų atžvilgiu išsakomai kritikai. Tiek Konvencijoje, tiek Konstitucijoje reglamentuojant asmenų teisę į privatų gyvenimą nėra daromos išlygos, jog tam tikriems asmenims teisė į privatų gyvenimą turėtų būti taikoma siauresne apimtimi, tačiau valstybėse yra sutariama, kad realiai negali būti taikoma vienoda teisės į privatų gyvenimą apsauga asmenims, kurie žinomi visuomenėje.

Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau - BK) panaikinus 155 str. (įžeidimas) ir 290 str. (valstybės tarnautojo įžeidimas) atsirado siūlymas pakeisti CK 2.24 str. 6 d., - paskleidęs tikrovės neatitinkančius duomenis asmuo atleidžiamas nuo civilinės atsakomybės, jeigu tie duomenys yra paskelbti apie viešą asmenį bei jo valstybinę ar visuomeninę veiklą, o juos paskelbęs asmuo įrodo, kad jis veikė sąžiningai siekdamas supažindinti visuomenę su tuo asmeniu ir jo veikla⁴⁷. Šią nuostatą buvo siekiama pakeisti taip, jog paaiškėjus, kad informacija neatitinka tikrovės, asmenims paskleidusiems informaciją grėstų civilinė atsakomybė net kai buvo sąžiningai siekiama informuoti visuomenę. Tokiu atveju viešųjų asmenų statuso išskirtinumas netektų savo esmės ir viešųjų asmenų garbė ir orumas būtų ginami taip pat plačiai kaip ir privačių asmenų.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, kad atleidimas nuo civilinės atsakomybės CK 2.24 straipsnio 6 dalies pagrindu yra siejamas su nevisiškai tikslios informacijos ar net agresyvios kritikos paskleidimu, kuri, skirtingai nei privataus asmens atveju, viešojo asmens atžvilgiu turi būti toleruojama. Be to, aptariamus duomenis paskleidęs

---

⁴⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.24 str. 6 d., *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262

asmuo turi veikti sąžiningai – siekti informuoti visuomenę apie viešąjį asmenį ir jo veiklą tokiais klausimais, kuriais visuomenė turi pagrįstą ir teisėtą interesą žinoti.⁴⁸

Profesorius V. Mikelėnas remdamasis teismų praktika pagal asmenų statusą išskiria dvi viešųjų asmenų rūšis:

- 1) Viešieji asmenys *ex officio*, kurie laikomi viešais dėl savo einamų pareigų;
- 2) Trumpalaikiai viešieji asmenys⁴⁹.

1.3.1 Viešieji asmenys

VII 2 str. 75 d. nurodoma kad viešasis asmuo – valstybės politikas, teisėjas, valstybės ar savivaldybės pareigūnas, politinės partijos ir (ar) asociacijos vadovas, kuris dėl einamų pareigų arba savo darbo pobūdžio nuolat dalyvauja valstybinėje ar visuomeninėje veikloje, arba kitas fizinis asmuo, jeigu jis turi viešojo administravimo įgaliojimus ar administruoja viešųjų paslaugų teikimą arba jeigu jo nuolatinė veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams⁵⁰. Iš pateikto apibrėžimo darytina išvada, kad įstatymas konkrečiai neapibrėžia asmenų, priskirtinų viešųjų asmenų kategorijai. Remiantis šiuo apibrėžimu yra apibrėžiamas gana platus viešųjų asmenų ratas, kuriam turėtų būti taikoma siauresnė privataus gyvenimo apsauga. Pažymėtina, kad viešaisiais asmenimis teismų praktikoje pripažįstami populiarų knygų autoriai⁵¹, modeliai⁵², dainininkai⁵³ - tie asmenys, kurie yra visuomenei žinomi dėl savo vykdomos visuomeninės veiklos, todėl dominantys visuomenę.

Doc. L. Meškauskaitė išskiria viešuosius asmenis plačiąja ir siaurąja prasmėmis. Prie viešųjų asmenų siaurąja prasme yra priskiriami asmenys dirbantys su valstybiniais ištekliais (politikai, valstybės tarnautojai, teisėjai, valstybinių institucijų darbuotojai). Viešiesiems asmenims plačiąja prasme turėtų būti priskirti visi kiti asmenys – teismų praktikoje išvardinti aktoriai, dainininkai, modeliai ir kiti visuomenės veikėjai. Pagal šį skirstymą yra nurodoma, kad viešųjų asmenų siaurąja prasme privataus gyvenimo ribos yra siauresnės nei viešųjų asmenų plačiąja prasme. Taip pat nurodoma, kad turėtų būti laikomasi formuluotės „politikas

⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009-04-28 nutartis c.b. *D. J. v. UAB „Ekstra“*, bylos Nr. 3K-3-193/2009

⁴⁹ MIKELĖNAS V., BARTKUS G., MIZARAS V., *et al*, *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. II knyga. Asmenys*. Vinius: Justitia, 2002, p. 56

⁵⁰ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 2 str. 75 d., *Valstybės žinios*, 1996-07-26, Nr. 71-1706

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1999-12-06 nutartis c.b. *G. R. v. UAB „Ekstra“*, bylos Nr. 3K-3-909/1999

⁵² Jungtinės Karalystės Lordų rūmų 2004-05-06 sprendimas byloje *Campbell v. MGN Limited* ([2004] UKHL 22)

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012-11-15 nutartis c.b. *R. C. v. UAB „Tele-3“ ir UAB „TV PRO media“*, bylos Nr. 3K-3-481/2012

– valstybės tarnautojas – teisėjas – privatus asmuo plius trijų pakopų testas“, kuri turėtų būti laikoma universalia taisykle dėl viešojo asmens siaurąja prasme teisės į privatų gyvenimą ribojimo⁵⁴. Manytina, kad su nurodytu skirstymu į viešuosius asmenis plačiaja ir siaurąja prasme reikėtų sutikti, nes visuomenės interesas žinoti šių asmenų privataus gyvenimo detales skiriasi.

Suinteresuotumas viešaisiais asmenimis plačiaja prasme dažniau galėtų pasireikšti kaip tam tikras smalsumas, norėjimas sužinoti tam tikrą informaciją neturint konkretaus teisėto pagrindo žinoti tam tikrą informaciją. Tačiau manytina, kad visuomenė turi pagrįsta interesą žinoti, kokiems asmenims patikėtos svarbiausios valstybės valdymo funkcijos, kokios jų yra asmeninės savybės bei žinoti, kad asmenys yra nepriekaištingos reputacijos. Suprantama, kad visuomenei aktuali informacija apie valstybės valdymu užsiimančių asmenų privatų gyvenimą ir, tikėtina, kad tiesioginis visuomenės interesas žinoti tam tikrus faktus apie viešuosius asmenis plačiaja prasme bus mažesnis.

VII yra nurodoma, kad informacija apie viešojo asmens privatų gyvenimą gali būti skelbiama be jo sutikimo, jeigu ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes⁵⁵. Tai suponuoja išvadą, kad informacija apie viešąjį asmenį privalo būti renkama tik įstatymuose numatytais būdais, o skleidžiama be asmens sutikimo – tik esant pagrįstam visuomenės interesui žinoti informaciją apie asmens privatų gyvenimą. Tokia išimtis numatyta būtent dėl specifinio šių asmenų viešo statuso, žinomumo, kurie yra svarbūs asmeniui, kad šie toliau galėtų verstis savo visuomenine veikla. Tačiau pažymėtina, kad toks privataus asmens gyvenimo informacijos atskleidimas privalo turėti visuomeninę reikšmę. Todėl vien paprasto visuomenės smalsumo ir susidomėjimo viešo asmens privataus gyvenimo detalėmis neužtenka, kad be viešo asmens sutikimo būtų paskleista privati informacija.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad kai asmuo atlieka viešo pobūdžio veikas ir tą supranta arba turi ir gali suprasti, nors ir savo namuose ar kitose privačiose valdose, tokios viešo pobūdžio veikos nebus apsaugos objektas pagal Konstitucijos 22 str. ir Konvencijos 8 str., ir asmuo negali tikėtis privatumo⁵⁶.

Būtent viešo asmens statusu dažnai piktnaudžiauja visuomenės informavimo priemonės, neteisėtais būdais rinkdamos (stebėdamos asmens patalpas, persekiodamos

---

⁵⁴ MEŠKAUSKAITĖ L. *Teisė į privatų gyvenimą*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 243-244

⁵⁵ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 14 str. 3 d., *Valstybės žinios*, 1996-07-26, Nr. 71-1706

⁵⁶ 2000-05-08 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1981 straipsnio 1 bei 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“

asmenį) ir skleidamos informaciją apie asmens privatą gyvenimą. Tačiau visuomenės informavimo priemonės tokiu būdu siekia gauti finansinę naudą ir stengiasi patenkinti tik visuomenės smalsumą.

Visuomenės informavimo etikos kodekse yra nurodoma, kad žurnalistai, viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai neturi skelbti žinių apie privatą žmogaus gyvenimą be jo sutikimo, nebent tos žinios būtų susijusios su viešuoju asmeniu, yra svarbios visuomenei arba fiksuojami teisės pažeidimai ar nusikalstama veika⁵⁷. Šiuo atveju galima diskusija dėl sąvokos „svarbios visuomenei“. Žiniasklaidą dažnai remiasi, jog žinios yra „svarbios visuomenei“ norėdamos pasiteisinti dėl apie viešą asmenį skelbiamos privačios informacijos nesant asmens sutikimo, tačiau dažniai „svarba visuomenei“ pasireiškia paprastu visuomenės smalsumu. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad net kai viešas asmuo viešai buvo atskleidęs nemažai savo gyvenimo detalių, nereiškia, kad dėl ankstesnio bendravimo su žiniasklaida jis prarado privatumo, garbės ir orumo apsaugos galimybes.⁵⁸ Dėl šios priežasties, esant tik visuomenės smalsumui, o ne pagrįstam interesui žinoti tam tikrą informaciją, kuri yra susijusi su asmens visuomenine veikla, žurnalistai turėtų būti laikomi veikiantys nesąžiningai, pažeidžiantys profesinės etikos reikalavimus, VII 3 str. suformuotus visuomenės informavimo principus.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra suformavęs nuostatą, kad tuo atveju, kai asmuo nors ir užsiėmė visuomenine veikla anksčiau, yra laikytinas viešuoju asmeniu, tačiau jo atžvilgiu taikytinos ir leistinos kritikos ribos turėtų būti siauresnės dėl prieš kurį laiką įvykusio jo pasitraukimo iš aktyvaus politinio gyvenimo nei viešojo asmens, aktyviai vykdančio politinę veiklą⁵⁹. Laikytina, kad tokia teismo išvada yra suprantama ir pagrįsta, nes asmeniui, nebevykdančiam viešo pobūdžio veiklos, yra suteikiamos didesnės privataus gyvenimo apsaugos ribos. Tačiau svarstyтина ar toks asmuo, jau ilgą laiką nebevykdantis visuomeninės veiklos ir toliau turėtų būti laikomas viešuoju asmeniu. Svarstyтина, kad tokiems asmenims turėtų būti taikomas privataus asmens statusas ir atitinkamos privataus asmens turimos teisės į privatą gyvenimą apsaugos ribos.

---

⁵⁷ Lietuvos Visuomenės informavimo etikos kodeksas 30 str., 2016-02-29, Vilnius
<http://www.etikoskomisija.lt/teisine-informacija/etikos-kodeksas/item/69-lietuvos-visuomenes-informavimo-etikos-kodeksas>

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012-11-15 nutartis c.b. R. C. v. UAB „Tele-3“ ir UAB „TV PRO media“, bylos Nr.3K-3-481/2012

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015-05-08 nutartis c.b. G. S. v. UAB „Dimstis“ ir K. G., bylos Nr. 3K-3-260-695/2015

1.3.2 Trumpalaikiai viešieji asmenys

Trumpalaikiai viešieji asmenys teismų praktikoje vadinami *ad hoc* viešaisiais asmenimis. Tai asmenys, kurie nuolatos nėra dėmesio centre, jie nėra valstybės tarnautojai ir dėl savo darbo pobūdžio nėra žinomi visuomenėje, tačiau jie tampa svarbiais po tam tikro įvykio. Tai asmenys, kurie tam tikru metu tampa svarbūs, žinomi, tačiau pakankamai greitai visuomenė gali visiškai prarasti susidomėjimą šiais asmenimis. Tai tokios situacijos, kai asmuo, išgelbėjęs kito gyvybę arba padėdamas policijos pareigūnams sulaikyti galimai nusikaltimą padariusį asmenį, yra aprašomas spaudoje, išspausdinama jo nuotrauka, padaromas reportažas per televizijos žinias. Vokietijoje trumpalaikiai viešieji asmenys dar yra vadinami „pasižymėjusiais dienos naujienose“.⁶⁰

Pažymėtina, kad jų teisės į privatų gyvenimą apsaugos ribos yra platesnės nei viešųjų asmenų *ex officio* ir jų privatus gyvenimas turėtų būti saugomas labiau. Profesorius V. Mikelėnas nurodo, kad šie asmenys be jų sutikimo gali būti fotografuojami tik dalyvaudami įvykyje ar atlikdami veiksmus, dėl kurių susilaukia išskirtinio visuomenės dėmesio, ar iš kart po to.⁶¹

Tai reiškia, kad visuomenei praradus susidomėjimą „trumpalaikiu viešuoju asmeniu“, praėjus kuriam laikui po susidomėjimą sukėlusio įvykio, šis asmuo turėtų būti laikomas privačiu asmeniu ir jo privačiam gyvenimui taikoma plačiausia privataus gyvenimo apsauga.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad byloje dalyvaujantys asmenys laikytini trumpalaikiais („blic“) viešaisiais asmenimis, nes teismo posėdžiai vyksta viešai, o spauda turi teisę informuoti visuomenę apie bylą nagrinėjimą bei perteikti byloje dalyvaujančių asmenų pasisakymus⁶². Tačiau manytina, kad informuojant visuomenę apie trumpalaikio viešojo asmens privatų gyvenimą ar pasisakymus teismo posėdyje, turėtų būti vadovojamasi proporcingumo principu, taip pat visuomenės pagrįstu interesu žinoti. Nesant pagrįsto visuomenės intereso žinoti teismo posėdžio metu išsakytus pasisakymus, o tik esant visuomenės smalsumui, svarstyтина ar tai negalėtų būti laikoma teisės į privatų gyvenimą pažeidimu.

Taip pat kitoje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad neteisėtai surinkta ar gauta, kad ir atsitiktinai, informacija apie paciento sveikatą, be jo raštiško sutikimo negalėjo būti paskelbta. Tokia informacija negalėjo būti paskelbta be

⁶⁰ SCHMUCK M. *Presserecht kurz und bündig*. Düsseldorf: Werner, 1997. iš MEŠKAUSKAITĖ L. *Žiniasklaidos pažeistų asmens konstitucinių teisių gynbos būdai*. Jurisprudencija, 2005, t. 64(56);

⁶¹ MIKELĖNAS V., BARTKUS G., MIZARAS V. *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. II knyga. Asmenys*. Vinius: Justitia, 2002, p. 57

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001-10-17 nutartis c.b. L. K. v. A.S. ir V.Ž. leidybos įmonei „Kriminalistika“, bylos Nr.3K-3-988/2001

ieškovės raštiško sutikimo ir tuo atveju, jeigu ji savo negalėjimą atvykti į teismo posėdį grindė savo sveikatos būkle. Ieškovė informaciją apie negalėjimo atvykti į teismo posėdį priežastis buvo skirta tik teismui. Šiuo atveju Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad teismo posėdžio metu išgirsta informacija, kuri yra nesusijusia su bylos esme negali būti skelbiama be asmens sutikimo.⁶³ Laikytina, jog šiuo atveju teismas teisingai nustatė ir santykį tarp asmens saviraiškos laisvės bei asmens teisės į privatų gyvenimą ir konstatavo teisės į privatų asmens gyvenimą pažeidimą, nes asmenų teisė į privatų gyvenimą yra reglamentuota ir Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 8 straipsnyje⁶⁴.

Pažymėtina, kad visuomenės teisėtas ir pagrįstas interesas žinoti trumpalaikių viešųjų asmenų gyvenimo detales turi būti susijęs su minėtu įvykiu ar veikla, kuri išgarsino asmenį. Kitu atveju būtų nepagrįstai suvaržoma asmens teisė į privatų gyvenimą, nepagrįstai išplečiant visuomenės gauti informaciją bei saviraiškos laisvės ribas.

1.4 „Teisė būti užmirštam“

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 str. įtvirtina asmens teisę į privatų ir šeimos gyvenimą, o, tuo tarpu, 8 str. - asmens teisę į savo duomenų apsaugą⁶⁵. „Teisė būti užmirštam“ yra neatsiejama teisės į privatų asmens gyvenimą dalis. Tą yra pažymėjęs ir Europos Žmogaus Teisių Teismas. Byloje asmuo 1987 m. buvo nuteistas už padarytą nusikalstamą veiką, o po to, atlikęs bausmę buvo perkeltas gyventi į tam tikrą teritoriją. Minėtoje teritorijoje 2000 m. įvykus dviejų mergaičių išprievartavimui ir nužudymui asmuo buvo apklausiamas kaip liudytojas. Žiniasklaidai sužinojus visą šią informaciją, asmuo žiniasklaidos straipsniuose buvo parodytas kaip potencialiai labiausiai tikėtinas nusikaltimus atlikęs asmuo, remiantis tuo, kad 1987 m. jis jau buvo teistas. Šiuo atveju Europos Žmogaus Teisių Teismas konstatavo Konvencijos 8 str. pažeidimą, taip priskirdamas „teisę būti užmirštam“ privataus gyvenimo sričiai.⁶⁶

Taip pat Europos Žmogaus Teisių Teismas išnagrinėjo bylą dėl informacijos apie asmenį, kuri saugoma centriniuose įrašuose, kurioje nurodyta, jog asmuo prieš dvylika metų

---

⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007-03-13 nutartis c.b. *V.P. v. UAB „Lietuvos rytas“*, bylos Nr. 3K-3-90/2007

⁶⁴ Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 8 str., *Valstybės žinios*, 1996-10-23, Nr. 102-2317.

⁶⁵ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 str. ir 8 str., 2012-10-26, C 83/02, Prieiga per internetą: <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=LT> [žiūrėta 2017-03-10].

⁶⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009-04-09 sprendimas byloje *A. v. Norvegija*, peticijos Nr. 28070/06

yra padaręs teisės pažeidimą, taip pat jo teisės pažeidimą priskyrė Konvencijos 8 str. taikymo sričiai⁶⁷. Minėti teismo išaiškinimai patvirtina, kad Europos Sąjungoje „teisė būti užmirštam“ tiek pagal Konvencijos 8 str., tiek pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką yra priskiriama teisei į privatų asmens gyvenimą.

2014 m. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priėmė sprendimą, kuriuo patvirtino asmens „teisė būti užmirštam“⁶⁸. Po šio sprendimo priėmimo, Europos Sąjungoje 2016-04-27 įsigaliojo reglamentas, kurio 17 str. tiesiogiai įtvirtinama „teisė būti užmirštam“⁶⁹. Minėtoje byloje, asmuo, atlikęs „Google“ paieškos sistemoje savo vardo ir pavardės paiešką, rado nuorodas į du straipsnius, kuriuose minimi asmens vardas ir pavardė. Minėti straipsniai buvo parašyti prieš šešiolika metų.

Asmuo pateikė skundą Ispanijos duomenų apsaugos agentūrai su prašymu įpareigoti laikraštį pašalinti straipsnius iš jų naudojamo interneto tinklapio arba iš straipsnių pašalinti asmens vardą ir pavardę, taip pat įpareigoti „Google“ pašalinti prieigas prie minėtų straipsnių. Bylai atsidūrus Europos Sąjungos Teisingumo Teisme, teismas konstatavo, jog „Google“ atlieka duomenų tvarkymo veiksmus ir įpareigojo „Google“ pašalinti prieigas prie minėtų straipsnių. Tuo tarpu visuomenės informavimo priemonei teismas nurodė, kad ši straipsnius paskelbė teisėtai, todėl ji nėra įpareigota pašalinti straipsnius ar keisti jų turinio.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas išaiškino, kad kai asmeniui pateikus prašymą konstatuojama, jog nuorodų, į trečiųjų asmenų teisėtai paskelbtus tinklalapius ir informacijos, kuri nebereikšminga arba perteklinė pagal paieškos sistemos atliekamo tvarkymo tikslus, šio rezultatų sąrašo informacija ir nuorodos turi būti ištrintos. Pažymėtina, kad minėtas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas galioja tik Europos Sąjungos teritorijoje, todėl „Google“ yra įpareigotas pašalinti prieigas prie tinklalapių tik naudojantis „Google“ paieškos sistemomis Europoje. Tuo tarpu vykdant paiešką ne Europos Sąjungos valstybėse, asmenys galėtų ir toliau matyti nuorodas į minėtą informaciją⁷⁰. Tačiau „Google“ 2016 m. pati nusprendė ištrinti prašomą informaciją ne tik iš „Google“ paieškų sistemų Europoje, bet ir iš www.google.com, kuris nėra Europos Sąjungos jurisdikcijoje⁷¹. Toks „Google“ žingsnis

---

⁶⁷ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012-11-13 sprendimas byloje *M. M. v. Didžioji Britanija*, peticijos Nr. 24029/07

⁶⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014-05-13 sprendimas byloje Nr. C-131/12 *Google Spain SL, Google Inc. v. Agencia Espanola de Proteccion de Datos, Mario Costeja Gonzalez*

⁶⁹ 2016-04-27 Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) 17 str. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=LT> [žiūrėta 2017-03-15].

⁷⁰ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014-05-13 sprendimas byloje Nr. C-131/12 *Google Spain SL, Google Inc. v. Agencia Espanola de Proteccion de Datos, Mario Costeja Gonzalez*

⁷¹ DEGUTIS G. „Siekdama nuraminti reguliuotojus „Google“ išplėtė teisę būti užmirštam“. 2016-02-12, Verslo žinios Prieiga per internetą - <http://vz.lt/sektoariai/informacines-technologijos->

vertintas teigiamai, nes tokiu būdu *Google* padeda apsaugoti asmenų teisę į privatų gyvenimą ne tik Europos Sąjungos teritorijoje, tačiau ir pasauliniu mastu.

Manytina, kad tam tikra informacija per ilgą laiką praranda savo aktualumą, o asmenys yra suinteresuoti, kad, pavyzdžiui, pasibaigus teistumo terminui, visuomenė kuo mažiau žinotų apie jų praeitį. Sutiktina, kad kai asmeniui jau yra išnykęs teistumas, valstybės institucijos jau negali remtis informacija, jog asmuo buvo teistas, todėl pagrįstai būtų įrodyta, kad ir visuomenė nebeturi pagrįsto intereso žinoti minėtų faktų. Tačiau ši nuostata neturėtų būti taikoma viešiesiems asmenims, nes visuomenė turi pagrįstą interesą žinoti, kokiems asmenims yra patikėtas valstybės valdymas. Tokiu atveju net ir jau išnykęs teistumas gali būti svarbus faktorius visuomenei renkant tautos atstovus į Lietuvos Respublikos Seimą, savivaldų rinkimuose ar renkant Lietuvos Respublikos Prezidentą.

Tačiau analizuojant „teisę būti užmirštam“ kaip asmens teisės į privatų gyvenimą dalį, kyla klausimas ar visuomenė susidurtų su teisės gauti informaciją ribojimu. Į šį klausimą galima atsakyti, jog kadangi pati informacija iš interneto tinklalapių nebūtų pašalinta, manytina, kad asmens teisė gauti informaciją nebūtų pažeista. Šią informaciją asmuo galėtų rasti pačiuosi interneto tinklalapių archyvuose, tačiau, neabejotinai, jos paieška visuomenei taptų sunkesnė.

Atkreiptinas dėmesys, jog teismas nurodė, kad „teisę būti užmirštam“ nebūtų taikoma viešiesiems asmenims ir informacija apie šiuos asmenis turėtų būti prieinama per paieškos sistemas.⁷² Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad „teisę būti užmirštam“ po minėto teismo sprendimo galiotų tik Europos Sąjungos piliečiams ir gyventojams⁷³. 2016-04-27 įsigaliojus Europos Sąjungos reglamentui, jo 17 str. 3 d. nurodoma, kokiais atvejais asmenys negalės pasinaudoti „teise būti užmirštam“. Tai atvejai, kai siekiama pasinaudoti saviraiškos ir informacijos laisve, kai duomenys yra tvarkomi pagal valstybės narės teisės aktus dėl viešo intereso, kai duomenys susiję su visuomenės sveikatos sritimi ar archyvavimo tikslais bei, kai siekiama pareikšti, vykdyti arba apginti teisinius reikalavimus⁷⁴.

„Teisės būti užmirštam“ prigimtis Jungtinėse Amerikos Valstijose aiškinama skirtingai nei Europoje. Nurodoma, jog „teisę būti užmirštam“ nėra teisės į privatų asmens gyvenimą

[telekomunikacijos/2016/02/12/siekdama-nuraminti-reguliuotojus-google-isplete-teise-buti-uzmirstam](#) [žiūrėta 2017-03-16]

⁷² Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014-05-13 sprendimas byloje Nr. C-131/12 *Google Spain SL, Google Inc. v. Agencia Espanola de Proteccion de Datos, Mario Costeja Gonzalez*

⁷³ ŠTITILIS D. Asmens duomenų apsauga paieškos sistemose : TeDi'16: konferencija „Ar internetas turi teisę į Tavo asmenybę?“. konferencijos medžiaga. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=d7KrxoLJDfM>

⁷⁴ 2016-04-27 Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) 17 str., prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=LT> [žiūrėta 2017-03-15].

dalis. Taip yra dėl tos priežasties, kad asmens privati informacija, asmens privatus gyvenimas nėra vieši, o „teise būti užmirštam“ asmuo siekia viešą informaciją padaryti privačia⁷⁵.

Tačiau „teisę būti užmirštam“ jau bandoma reglamentuoti ir įtvirtinti Jungtinėse Amerikos Valstijose. Du Niujorko valstijos asamblėjos nariai 2017-02-08 pateikė Niujorko asamblėjos bilio pataisas, kuriomis siekiama Niujorko valstijoje įteisinti „teisę būti užmirštam“⁷⁶. Tiesa, minėta įstatymo pataisa taip pat numato išimtis viešiesiems asmenims, teistiems asmenims, autobiografinėi medžiagai - informacija apie šiuos asmenis ar įvykius negalės būti pašalinta. Pažymėtina, kad minėta pataisa skiriasi nuo Europos Sąjungos Teisingumo Teismo išaiškinimo, nes ja jau kėsiniama į visuomenės teisę gauti informaciją bei žurnalistų turimą žodžio laisvę. Pataisoje yra nurodoma, kad informacija turi būti pašalinama ne iš paieškų sistemų, kurios pateikia nuorodą į informaciją, tačiau turi būti pašalinta pati informacija. Visuomenės informavimo priemonės būtų įpareigosos ištrinti straipsnius, nors tuo metu jie buvo parašyti teisėtai su siekiu informuoti visuomenę.

Tuo tarpu Jungtinėse Amerikos Valstijose Aukščiausiasis teismas jau nuo seno buvo pasisakęs, kad vertinant žodžio laisvės ir asmens teisės į privatų gyvenimą santykį, prioritetas suteikiamas žodžio laisvei. Byloje dėl išžagavimo, kai nukentėjusioji buvo nepilnametė, teismas nusprendė, kad visuomenė turėjo pagrįstą interesą žinoti, o žiniasklaida turėjo teisę viešinti nukentėjusiosios vardą ir pavardę⁷⁷. Manytina, jog tokioje valstybėje, kurioje išaukštinta žodžio laisvė, kuri įtvirtinta Konstitucijos pirmąja ir keturiolikąja pataisomis, minėtas straipsnio pakeitimas dėl „teisės būti užmirštam“ sukeltų perversmą visuomenės informavimo priemonių veikloje.

Atkreiptinas dėmesys, kad visuomenės informavimo priemonėms įvykdžius reikalavimus ištrinti straipsnius su informacija apie asmenis, būtų pažeista ir visuomenės teisė gauti informaciją, nes ji nebūtų išlikusi jokiuose visuomenės informavimo priemonės tinklalapio archyvuose, priešingai nei Europos Sąjungoje numatytu atveju. Laikytina, kad pataisos tekstą reikėtų vertinti kritiškai ir pamąstyti apie jos formuluotės keitimą, siekiant ne tik apsaugoti asmens teisę į privatų gyvenimą, bet ir užtikrinti žiniasklaidos teisę į žodžio laisvę bei visuomenės teisę susipažinti su informacija.

---

⁷⁵ GORDON GROVITZ L., *Forget Any "Right to Be Forgotten,"* The Wall Street Journal, 2010-11-15, <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748704658204575610771677242174.html>, iš WEBER H. R. *The right to be forgotten. More than a Pandora's box* 2011 m., prieiga per internetą - <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-2-2-2011/3084/jipitec%202%20-%20a%20-%20weber.pdf>

⁷⁶ Jungtinių Amerikos Valstijų bilio Nr. A05323 pakeitimas - prieiga per internetą http://nyassembly.gov/leg/?default_fld=&leg_video=&bn=A05323&term=&Summary=Y&Text=Y [žiūrėta 2017-03-15]

⁷⁷ Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiojo Teismo 1975-03-03 sprendimas byloje Nr. 73-938 *Cox Broadcasting Corp. v. Cohn*.

Neabejotinai minėtas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas visuomenėje sukėlė diskusijas dėl asmens teisės į privatą gyvenimą, visuomenės teisės žinoti ir visuomenės informavimo priemonių teisės į saviraiškos laisvę. Po minėto sprendimo, asmenys kreipiasi į korporaciją „Google“ su prašymais dėl nuorodų į tam tikrą informaciją panaikinimo, kuriuos „Google“ turi įvertinti ir nuspręsti ar prieigos prie nuorodų yra naikintinos. „Google“ teigimu, nuo 2014 m. iki 2016 m. vasario mėnesio, „Google“ iš viso gavo prašymus išimti iš paieškos rezultatų 1,4 milijonų nuorodų, iš kurių bendrovė patenkino apie 40% prašymų⁷⁸. Todėl galima teigti, jos asmens „teisė būti užmirštam“ visuomenėje įgyja svarbą, o asmenys šiuolaikinių technologijų laikais ima patys vis labiau vertinti savo privatą gyvenimą.

---

⁷⁸ DEGUTIS G. „*Siekdama nuraminti reguliuotojus „Google“ išplėtė teisę būti užmirštam*“. 2016-02-12 Verslo žinios. Prieiga per internetą –

<http://vz.lt/sektoariai/informacines-technologijos-telekomunikacijos/2016/02/12/siekdama-nuraminti-reguliuotojus-google-isplete-teise-buti-uzmirstam> [žiūrėta 2017-03-16]

2. Visuomenės teisė žinoti ir jos įgyvendinimas per visuomenės informavimo priemones

Analizuojant asmens teisės į privatų gyvenimą reikšmę visuomenėje, svarbu atsižvelgti ir į kitas asmenų teises, tokias kaip teisė gauti ir skleisti informaciją. Teisė nevaržomai reikšti mintis bei gauti informaciją yra neatsiejama demokratinės valstybės dalis, kurių apribojimas reikštų cenzūros valstybėje įvedimą. Šalies piliečiams, gyventojams ir visuomenės informavimo priemonėms turi būti užtikrinamos šios teisės, nes jų egzistavimas suteikia galimybę tobulėti ne tik valstybei, bet ir joje gyvenantiems asmenims. Tačiau pažymėtina, kad saviraiškos laisve asmenys turi naudotis atsakingai, nes nors saviraiškos laisvė yra būtina demokratijos išlikimui, tačiau piktnaudžiavimas saviraiškos laisve gali privesti prie demokratijos sunaikinimo⁷⁹.

Siekiant tinkamai atskleisti teisės gauti informaciją (arba kitaip visuomenės teisę žinoti) ir saviraiškos teisės turinį, būtina išanalizuoti informacijos paskleidimo sampratą, kas laikytina visuomenės informavimo priemone bei nustatyti visuomenės teisės žinoti ir saiviraiškos teisės santykį.

2.1 Informacijos paskleidimo per visuomenės informavimo priemones samprata

Detaliai visuomenės informavimo veiklą Lietuvoje reglamentuoja VII. Tam, kad geriau išsiaiškinti, kas yra atsakingas už pareigą teisingai informuoti visuomenę, reikėtų atkreipti dėmesį į minėtame įstatyme išaiškintas sąvokas.

Visuomenės informavimo priemonė VII 2 str. yra apibrėžiama kaip laikraštis, žurnalas, biuletenis ar kitas leidinys, knyga, televizijos programa, radijo programa, kino ar kita garso ir vaizdo studijų produkcija, informacinės visuomenės informavimo priemonė ir kita priemonė, kuria viešai skleidžiama informacija. Taip pat įstatyme nurodoma, kad visuomenės informavimo priemonei nepriskiriamas oficialus, techninis ir tarnybinis dokumentas, vertybiniai popieriai⁸⁰. Minėto įstatymo antrame straipsnyje yra paaiškintos laikraščio, žurnalo, televizijos programų ir kitos sąvokos, tačiau manytina, kad magistro darbe nėra tikslinga jas visas aptarti.

---

⁷⁹ SCHABAS W. A. *The European Convention of Human Rights. A Commentary*. Oxford University Press. Oxford. 2015 p. 1961

⁸⁰ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 2 str. 84 d., *Valstybės žinios*, 1996-07-26, Nr. 71-1706

Svarbu atkreipti dėmesį, kad įstatymo 2 str. 84 p. apibrėžta visuomenės informavimo priemonės sąvoka turėtų būti aiškinama plečiamai. Lingvistiškai aiškinant minėtą visuomenės informavimo priemonės sąvoką ir jos dalį „ir kita priemonė, kuria viešai skleidžiama informacija“ galima daryti išvadą, kad įstatymų leidėjas siekė ne konkrečiai išvardinti, apibrėžti ir nustatyti griežtą visuomenės informavimo priemonėmis laikomų subjektų sąrašą, bet pateikti pavyzdinį sąrašą, kuris galėtų būti išplėstas, pripažįstant visuomenės informavimo priemone ir kitus subjektus, kurie atlieka visuomenės informavimo funkciją.

VII 2 str. 78 p. yra apibrėžiama ir viešosios informacijos skleidėjo sąvoka. Tai visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugos teikėjas, retransliuotojas, asmuo, teikiantis Lietuvos Respublikos vartotojams televizijos programų ir (ar) atskirų programų platinimo internete paslaugas, radijo programų transliuotojas, informacinės visuomenės informavimo priemonės valdytojas ar kitas asmuo, skleidžiantis viešąją informaciją visuomenei ir atsakantis už tos informacijos teisėtumą⁸¹. Atkreiptinas dėmesys, kad, kaip ir pirmosios sąvokos aiškinimo atveju, viešosios informacijos skleidėjo sąvokoje pateiktas sąrašas subjektų taip pat yra tik pavyzdinis, leidžiantis viešosios informacijos skleidėju pripažinti ir kitus asmenis, kurie perteikia visuomenei tam tikrą informaciją. Pažymėtina, kad šioje sąvokoje yra akcentuojama, jog viešosios informacijos skleidėjas yra atsakingas už pateikiamos informacijos teisėtumą. Tai reiškia, jog minėta informacija turi būti teisinga, nepažeidžianti kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų ir gauta valstybėje numatytais leistiniais būdais.

Taip pat svarbu pažymėti, kad įstatyme apibrėžta žurnalisto sąvoka yra labai plati. Tai fizinis asmuo, kuris profesionaliai renka, rengia ir teikia medžiagą viešosios informacijos rengėjui ir (ar) skleidėjui pagal sutartį su juo ir (ar) yra žurnalistų profesinės organizacijos narys⁸². Šiuo atveju gali iškilti klausimas, kas yra profesionalus informacijos rinkimas ir rengimas? Kokius kriterijus turėtų atitikti žurnalistas, kad būtų laikomas profesionaliai rengiančiu ir renkančiu informaciją? Ar jam pakanka laikytis vien visuomenės informavimo etikos kodekse nustatytų reikalavimų? Taip pat, ar siekiant būti žurnalistu yra būtinas informacijos teikimas būtent sutarties pagrindu, jei asmuo nėra žurnalistų profesinės organizacijos narys? Juk asmuo, gali profesionaliai rinkti, rengti ir teikti informaciją nesudarius sutarties, jei, pavyzdžiui, jis tai daro savo asmeninei laidai, kurią viešina internete.

Manytina, kad būtent minėtą žurnalisto apibrėžimą reikėtų koreguoti teisės akte nepaliekant kvalifikuojančio požymio „pagal sutartį su juo“. Darbo autorė sutinka su

---

⁸¹ *Ibid.*, 78 p.

⁸² *Ibid.*, 89 p.

Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo sprendimu, kuriuo teismas nurodė, kad VII 2 straipsnio 72 punktą turi būti aiškinamas taip, kad tais atvejais, kai visuomenės informacijos rengėjas ir asmuo, profesionaliai renkantis, rengiantis ir teikiantis medžiagą viešosios informacijos rengėjui yra tas pats fizinis asmuo, norint šį asmenį pripažinti žurnalistu sutarties tarp jo ir visuomenės informacijos rengėjo sudarymas nėra būtinas, nes tokios sutarties sudarymas yra ir neįmanomas. Tokiu atveju, sprendžiant, ar asmuo atitinka žurnalistą požymius, pakanka nustatyti, ar fizinis asmuo profesionaliai renka, rengia ir teikia medžiagą, kurią pats panaudoja veikdamas kaip viešosios informacijos rengėjas⁸³. Taip pat derėtų detaliau aptarti profesionalaus informacijos rinkimo ir rengimo sąvoką, kad būtų galima nustatyti reikalavimus profesionaliam žurnalistui.

Minėtų visuomenės informavimo priemonės bei viešosios informacijos skleidėjo sąvokų plečiamasis aiškinimas yra labai svarbus šiandieninėje visuomenėje, kai šiuolaikinių technologijų pasaulyje susiduriame su greita informacijos sklaida bei naujais būdais ją skleisti. Daugiau nei prieš dešimt metų niekas nebūtų galėjęs pagalvoti, kad viešosios informacijos skleidėjui galėtų būti prilyginti ir kiti nei nurodyti subjektai.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas sprendime nurodė, kad konstatavo, jog viešosios informacijos rengėjais, kurie yra informacinės visuomenės informavimo priemonių valdytojai, gali būti ne tik juridiniai, bet ir fiziniai asmenys. Iš minėtų VII nuostatų taip pat išplaukia, jog atsižvelgiant į konkrečių fizinių asmenų - internetinių tinklaraščių (ir dienoraščių) autorių veiklos pobūdį ir jų vykdomas viešosios informacijos teikimo visuomenei funkcijas, jie gali būti pripažįstami *sui generis* informacinės visuomenės informavimo priemonių valdytojais, taigi ir viešosios informacijos rengėjais ir (ar) skleidėjais⁸⁴. Be to, teismas atkreipė dėmesį, kad internetinis tinklaraštis gali būti prilygintas informacinės visuomenės priemonei, nes pareiškėjas joje rengia ir skleidžia viešąją informaciją VII prasme ir taip teikia *sui generis* informacinės visuomenės informavimo paslaugas, kurios yra prieinamos visiems ja pasinaudoti norintiems asmenims.

Pažymėtina, neatlygintinas prieigos prie pareiškėjo internetinio tinklaraščio pobūdis neužkerta kelio šią prieigą traktuoti kaip informacinės visuomenės paslaugą, kadangi VII 2 straipsnio 18 dalyje numatyta, jog tokios paslaugos tik paprastai, t.y. ne visada, yra atlygintino pobūdžio. Galiausiai, prisijungdamas prie šio internetinio tinklaraščio, informacinės visuomenės paslaugos gavėjas išreiškė savo valią gauti jame talpinamą informaciją. Internetiniai tinklalapiai, kaip tam tikra informacinės visuomenės informavimo priemonių forma, pripažįstami ir VII (28 straipsnio 6 dalies 5 punkte – tiesiogiai, 50

⁸³ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2009-04-20 sprendimas administracinėje byloje Nr. A444-70/2009

⁸⁴ *Ibid.*

straipsnio 5 dalyje - netiesiogiai)⁸⁵. Pažymėtina, kad vadinamųjų „blogų“ autorius viešosios informacijos rengėjas dar 2007 m. pripažino Žurnalistų etikos inspektorius⁸⁶.

Europos Tarybos ministrų komitetas jau 2000 m. pripažino, kad žurnalistu laikomas bet koks fizinis ar juridinis asmuo, kuris reguliariai arba profesiniais pagrindais renka informaciją ir ją skleidžia visuomenei per bet kokio tipo masines informavimo priemones⁸⁷. Todėl reikėtų daryti išvadą, kad vadinamieji „blogų“ autoriai, turėtų būti prilyginti žurnalistams plačiąja prasme. Su tuo minėtoje byloje sutiko ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.

Sustiprėjus socialinių tinklų vaidmeniui šiuolaikinės visuomenės gyvenime negalima neatsižvelgti ir į socialiniuose tinkluose esančias vartotojų paskyras. Socialinių tinklų paskyros dažnai yra naudojamos ne tik fizinių asmenų, bet ir juridinių asmenų reklamos tikslais. Dažnai informaciją į socialinius tinklus talpina naujienų portalai (elektroniniai naujienų portalai tokie kaip delfi.lt, lrytas.lt, 15min.lt) taip pat pavieniai asmenys bei žurnalistai. Prie daugelio paskyrų asmenys gali prisijungti ir stebėti jose skelbiamą informaciją, nes paslauga yra viešai prieinama visiems ja pasinaudoti norintiems asmenims per atvirus viešojo naudojimo elektroninius tinklus, kaip ir nurodytoje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartyje apie tinklaraščius. Tam tikros paskyros turi daug „sekėjų“ (užsiprenumeravusių tam tikros svetainės sklaidos kanalą), kurie nuolatos seka tam tikrų asmenų mintis ir idėjas. Pavyzdžiui žurnalisto A. Tapino socialinio tinklo facebook.com paskyrą seka virš 117 000 sekėjų, žurnalistės Ritos Miliūtės – virš 33 000 sekėjų, televizijos laidų vedėjo Algirdas Ramanauskas – virš 82 000 sekėjų.

Žurnalistų etikos inspektorius 2014 m. veiklos ataskaitoje nurodo, kad informacijos skleidimo aplinkybės (informacijos viešumas, sklaida, prieinamumas, veiklos metodai ir galimybė kontroliuoti informaciją) lemia, jog socialinio tinklo paskyra atitinka visuomenės informavimo priemonės kriterijus, o šios paskyros valdytojas – atsako už joje skelbiamą turinį⁸⁸. Iš to darytina išvada, kad asmuo, turintis paskyrą socialiniame tinkle turėtų būti laikomas žurnalistu plačiąja prasme ir jam turėtų būti taikomi visi reikalavimai, taikomi žurnalistui, kuris rengia, renka ir teikia informaciją, todėl jis turėtų atsakyti už informacijos teisėtumą.

---

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ 2007-03-28 Žurnalistų etikos inspektorius sprendimas Nr. SPR-9

⁸⁷ 2000-03-08 Europos Tarybos ministrų komiteto rekomendacija Nr. R (2000) 7, prieiga per internetą: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805e2fd2 [žiūrėta 2017-02-20]

⁸⁸ Žurnalistų etikos inspektorius 2014 m. veiklos ataskaita ir 2013–2014 m. analitinė apžvalga „Demokratinės visuomenės informavimo kultūros plėtros gairės“ p. 12

[http://www.lrs.lt/apps3/1/4422_ZEIT%202014%20M.%20VEIKLOS%20ATASKAITA%20\(2013_2014%20M.%20ANALITINE%20APZVALGA\).pdf](http://www.lrs.lt/apps3/1/4422_ZEIT%202014%20M.%20VEIKLOS%20ATASKAITA%20(2013_2014%20M.%20ANALITINE%20APZVALGA).pdf)

Atkreiptinas dėmesys ir į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką, kurioje yra konstatuota, kad sąvoka „paskleidimas“ apima konkrečių duomenų perdavimą bet kokiomis priemonėmis (žodžiu, raštu, laišku, įsakymu ir pan.), per visuomenės informavimo priemones, elektroniniu paštu, internetu ir pan. bent vienam asmeniui, išskyrus tą, apie kurį tie duomenys skleidžiami. Duomenys laikomi paskleistais, kai juos, be asmens, apie kurį jie paskleisti, sužino dar bent vienas pašalinis asmuo⁸⁹. Todėl nustatant ar buvo paskleisti duomenys apie asmens privatą gyvenimą, teismai turėtų įsitikinti, kad informaciją sužinojo bent vienas trečiasis asmuo. Manytina, kad informaciją paskelbus per visuomenės informavimo priemonę, reikalavimas, jog informaciją turi sužinoti bent vienas trečiasis asmuo, yra neabejotinai išpildomas.

2.2 Visuomenės teisės žinoti ir saviraiškos laisvės santykis

Kiekvienoje demokratinėje visuomenėje asmenims siekiant įgyvendinti savo teises bei laisves neabejotinai yra susiduriama su visuomenės ir asmenų poreikiu žinoti tam tikrą informaciją, o žinant tam tikras naujienas, gebėti pačiam susidaryti subjektyvią nuomonę. Visa tai būtų neįmanoma, nesant žiniasklaidos ir jos pareigos pateikti visuomenei teisingą informaciją.

Šiuo atveju, gali kilti problema, kad vieno asmens teisė į privatą asmens gyvenimą yra iškeliamą aukščiau nei visuomenės teisė gauti ir skleisti informaciją. Tačiau Europos Žmogaus Teisių Teismas yra išsakęs poziciją, jog minėta Konvencijos nuostata yra nurodoma, kad turi būti ieškoma pusiausvyros tarp šių pagrindinių teisių – teisės į informaciją ir teisės į privatą gyvenimą.⁹⁰ Todėl darytina išvada, kad teisė į privatą asmens gyvenimą negali būti laikoma prioritetine prieš visuomenės teisę gauti informaciją.

2010 metais Žmogaus teisių stebėjimo instituto užsakymu Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ atlikto tyrimo duomenimis, vaizdo kamerų įrengimas gatvėje, kai įspėjimo ženklas pakabinamas prie įvažiavimo į miestą, ar Seimo nario, įtariamo teisės pažeidimais, telefono pokalbių pavišėjimas per televizijos žinių laidą respondentų buvo traktuojami kaip mažiausiai pažeidžiantys žmogaus teises⁹¹. Tokia visuomenės nuomonė parodo, jog asmenys sugeba identifikuoti visuomenės interesą žinoti tam tikrą

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011-09-09 nutartis c. b. Z. V. L. v. *VšĮ „Versmės“ leidykla ir A. R.*, Nr. 3K-3-347/2011

⁹⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004-01-24 sprendimas byloje *von Hannover v. Germany*, petricijos Nr. 59320/00

⁹¹ LANKAUSKAS M. et al, Teisės į privatumą, minties, sąžinės religijos laisvę ir saviraišką užtikrinimo problemos. Mokslo studija. Lietuvos teisės institutas; Vilnius, 2013, p. 11

http://teise.org/wp-content/uploads/2016/07/Teises_i_privatuma_uztikrinimo_problemos.pdf

informaciją, supranta viešojo asmens statusą. Asmenys tokių veikų neidentifuoja esant teisės pažeidimais arba juos pateisina, esant didesniai visuomenės gerovės interesui.

Ypatingai asmenų teisė žinoti pasireiškia visuomenėje vykstant tam tikriems procesams ir įvykiams, kurie dažniausiai yra siejami su viešųjų asmenų vykdoma veikla. Dėl tos priežasties visuomenė turi didesnę suinteresuotumą žinoti dėl, pavyzdžiui, viešų asmenų vykdomų veikų, išsakomų pozicijų, viešųjų ir privačių jų interesų derinimo. Tokiu atveju atsiranda viešasis visuomenės interesas. Viešasis interesas reiškia visuomenės teisę žinoti apie įstatymo saugomą kitų žmonių privatų gyvenimą, kadangi tai gali turėti įtakos ir negatyvių padarinių jų teisėms ir laisvėms⁹².

Būtent tuo, jog visuomenės teisė žinoti yra susijusi su tam tikra informacija, kuri daro įtaką visuomenei, sukelia visuomenei padarinius, ji skiriasi nuo paprasto smalsumo. Informacijos sužinojimas dėl turimo smalsumo gali tik praplėsti visuomenės akiratį, būti pramoga, tačiau tokia informacija neturės visuomenei jokių esminių padarinių, kurie darytų realią įtaką asmenų teisėms, laisvėms ar pareigoms.

Visuomenės teisė žinoti yra glaudžiai susijusi su saviraiškos laisve. Teisė nevaržomai reikšti mintis, įsitikinimus yra neatsiejama demokratinės valstybės dalis, kurios piliečiams, gyventojams bei visuomenės informavimo priemonėms turi būti suteikiama teisė skleisti informaciją, kuri nebūtų cenzūruojama.

Būtent Konvencijos 10 str. įtvirtina asmens saviraiškos laisvę. Ši teisė apima laisvę turėti savo nuomonę, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijų netrukdomam ir nepaisant valstybės sienų. Svarbu ir tai, kad antroje straipsnio dalyje yra nurodoma, kad naudojimas šiomis laisvėmis, kadangi tai yra susiję ir su pareigomis bei atsakomybe, gali būti priklausomas nuo tam tikrų formalumų, sąlygų, apribojimų ar sankcijų, kurias nustato įstatymas ir kurios demokratinėje visuomenėje yra būtinos (pavyzdžiui, valstybės saugumo, teritorinio vientisumo ar visuomenės apsaugos, siekiant užkirsti kelią viešos tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, apsaugoti žmonių sveikatą ar moralę, taip pat kitų asmenų garbę ar teises, užkirsti kelią įslaptintos informacijos atskleidimui arba užtikrinti teisminės valdžios autoritetą ir bešališkumą)⁹³.

Konstitucijos 25 str. yra įtvirtinta, kad žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai. Laisvė reikšti

---

⁹² JOČIENĖ D., ČILINSKAS K. *Žmogaus teisių apsaugos problemos tarptautinėje ir Lietuvos Respublikos teisėje*. Teisės projektų ir tyrimų centras, 2005, p. 72

⁹³ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija 10 str., 1950, *Valstybės žinios*, 1995-05-16, Nr. 40-987

įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais – tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija⁹⁴.

Pažymėtina, jog saviraiškos laisvė yra taikoma ne tik tai informacijai ir idėjoms, kurios yra palankios, neįžeidžiančios ar nereikšmingos, bet ir toms, kurios įžeidžia, šokiruoja ir trikdo.⁹⁵ Toks saviraiškos laisvės įgyvendinimas būtent suteikia visuomenei teisę gauti jai būtiną informaciją, siekiant susidaryti savo nuomonę apie visuomenėje vykstančius įvykius. Taip pag egzistuoja nuomonė, jog Konvencijos 10 str. gina asmenų nuomones ir idėjas, o ne tik teisingą, faktiniais duomenimis patikrintą informaciją⁹⁶. Ši nuostata galėtų būti kritikuotina ir manytina, jog būtent visuomenės informavimo priemonės besinaudodamos savo turima saviraiškos laisve visgi turėtų skelbti tik teisingą, faktiniais duomenimis patikrintą informaciją.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad konstitucinė laisvė nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas yra vienas iš atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės, demokratinės valstybės pagrindų. Teismas pažymėjo, kad ši laisvė yra Konstitucijoje įtvirtintų asmens teisių ir laisvių įgyvendinimo prielaida, kadangi asmuo gali pilnavertiškai įgyvendinti daugelį savo konstitucinių teisių ir laisvių tik turėdamas laisvę nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją⁹⁷. Sutiktina, kad žiniasklaidai neturint teisės laisvai ieškoti ir skleisti informacijos, būtų susiduriama su situacija, kai visuomenė nėra teisingai informuojama apie visuomenėje aktualius klausimus, o tokios teisės suvaržymą galima būtų prilyginti cenzūrai.

Būtent dėl demokratinėje visuomenėje egzistuojančios teisės gauti informaciją, atskleidus asmens privataus gyvenimo detales, visuomenės informavimo priemonės galėtų neatlyginti asmeniui jo patirtos žalos ir jiems nebūtų taikoma atsakomybė, jei visuomenės informavimo priemonė sugebėtų įrodyti, kad informacija buvo atskleista esant pagrįstam visuomenės interesui žinoti minėtą informaciją.

Atkreiptinas dėmesys, kad paprastas visuomenės smalsumas tam tikro asmens privataus gyvenimo detalėmis, net jei kalbėtume apie viešą asmenį, nėra pakankamas pagrindas visuomenės informavimo primonei atskleisti minėtą informaciją ir tokiu būdu gauti pelną iš asmens teisės į privatų gyvenimą pažeidimo. Visuomenės pagrįstas interesas žinoti asmens

---

⁹⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 str., *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014

⁹⁵ VOORHOOF D. *The Right to Freedom of Expression and Information under the European Human Rights System: Towards a more Transparent Democratic Society*, European University institute, 2014, p. 6

⁹⁶ HARRIS D. J., *et al*, *Law of the European Convention of Human Rights*. Butterworths. London, Dublin, Edinburgh, 1995, p. 381.

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002-10-23 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 8 straipsnio ir 14 str. 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“

privataus gyvenimo detales turėtų būti susijęs su asmens vykdoma viešąją veikla, pasisakymais visuomenėje. Pažymėtina, kad pozija, jog saviraiškos laivė, ypatingai visuomenės informavimo priemonių, leidžia tikrovės neatitinkančius pareiškimus, kiek tai susiję su politikų vykdoma veikla ir viešuoju interesu, būtų nesuderinama su teisės į privatų gyvenimą ir teisės į saviraiškos laisvę balanso paieška.⁹⁸

Analizuojant ir lyginant Konvencijos 10 str. ir Konstitucijos 25 str., galima pastebėti, kad abiejuose straipsniuose nurodoma, jog teisė gauti ir skleisti informaciją gali būti ribojama tam tikrais įstatyme nustatytais atvejais, tarp kurių – asmenų teisė į garbę ir orumą, jų privatų gyvenimą bei kitas teises.

Su tuo, jog renkant ir skleidžiant informaciją negali būti pažeidžiamos asmenų teisės sutinka ir patys žurnalistai, kurie Visuomenės informavimo etikos kodekso 1 str. nurodo, kad galimybė gauti ir skleisti informaciją, būdama viena iš pagrindinių žmogaus teisių, turi būti gerbiama, tačiau ją įgyvendinant privalu garantuoti visas kitas žmogaus teises ir laisves. Atsižvelgiant į šių žmogaus teisių sąveiką, būtina nuolat siekti teisingos jų pusiausvyros⁹⁹.

Nors tokiose valstybėse kaip Jungtinės Amerikos Valstijos žodžio laisvė yra įtvirtinta Pirmąja Konstitucijos pataisa ir Jungtinių Amerikos Valstijų teismas aiškina žodžio laisvę kaip prioritetinę teisės į privatų gyvenimą atžvilgiu¹⁰⁰. Tačiau Europoje vyrauja nuostata, kad teisė į privatų gyvenimą ir saviraiškos laisvė turi būti gerbiamos vienodai¹⁰¹, todėl turi būti randamas šių teisių balansas jas abi ginant ir nė vienai nesuteikiant aiškaus prioriteto.

Su mintimi, kad reikia nuolat siekti teisingos pusiausvyros tarp teisės į privatų asmens gyvenimą bei asmens saviraiškos laisvės, sutinka ir Europos Žmogaus Teisių Teismas, kuris nuolat ieško pusiausvyros tarp Konvencijos 8 str. ir 10 str. galimai padarytų nuostatų pažeidimų¹⁰².

Taip pat doc. L. Meškauskaitė išskiria kriterijus, į kuriuos atsižvelgiant galima vertinti saviraiškos laivės bei teisės į asmens privatų gyvenimą straipsnių koliziją. Tai:

- 1) Asmens, apie kurį rašoma, viešumo lygis;
- 2) Teisėtą ir pagrįstą visuomenės interesą;

---

⁹⁸ TULKENS F. *Freedom of expression and information in a democratic society and the right to privacy under the European Convention of Human Rights: comparative look at Article 8 and 10 of the Convention in the case law of the European Court of Human Rights*. p. 28 iš LOUCAIDES G. L. *The European Convention of Human Rights. Collected essays*. Martinus Nijhoff publishers, Leiden, Boston, 2007, p. 156.

⁹⁹ Lietuvos Visuomenės informavimo etikos kodeksas 1 str., 2016-02-29 Vilnius
<http://www.etikoskomisija.lt/teisine-informacija/etikos-kodeksas/item/69-lietuvos-visuomenes-informavimo-etikos-kodeksas>

¹⁰⁰ Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiojo Teismo 1975-03-03 sprendimas byloje *Cox Broadcasting Corp. v. Cohn*, Nr. 73-938.

¹⁰¹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011-09-15 sprendimas byloje *Mosley v. United Kingdom*, peticijos Nr. 48009/08.

¹⁰² Pavyzdžiui, Europos Žmogaus Teisių Teismo 1992-06-25 sprendimas byloje *Thorgeir Thorgeirson v. Iceland*, peticijos Nr. 13778/88.

- 3) Visuomenės informavimo priemonės sąžiningumą;
- 4) Informacijos sklaidos parametrus;
- 5) Nuomonės ir fakto atskyrimą.¹⁰³

Pažymėtina, kad visuomenės informavimo priemonių paskirtis – teikti visuomenei viešąją informaciją. VIĮ 3 str. nurodoma, kad visuomenės informavimo priemonės viešąją informaciją turi skleisti teisingai, tiksliai ir nešališkai¹⁰⁴. Dėl to reikėtų laikytis pozicijos, kad visuomenės informavimo priemonės turi skleisti ne nuomonę ar subjektyvų tam tikros situacijos vertinimą, tačiau informaciją apie faktus, kad visuomenė gebėtų pati susidaryti savo nuomonę apie pateiktas faktines situacijas.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad žinia yra informacija apie faktus ir jų duomenis. Faktas – tai tikras, nepramanytas įvykis, dalykas, reiškinys; duomenys – fakto turinį atskleidžianti informacija; žinia – informacija apie faktus ir jų duomenis, t. y. reiškinius, dalykus, savybes, veiksmus, įvykius, grindžiamus tiesa, kurią galima užtikrinti patikrinimo bei įrodymo priemonėmis¹⁰⁵.

Taip pat Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad žiniai, skirtingai negu nuomonei, taikomas tiesos kriterijus. Žinia yra laikomas teiginys, kuriuo kas nors yra tvirtinama, pasakoma ar pateikiama kaip objektyviai egzistuojantis dalykas ir tai įmanoma patikrinti. Nuomonė – tai požiūris, nusimanymas, nuovoka, supratimas, mintys arba komentarai apie bendro pobūdžio idėjas, faktų ir duomenų, reiškinių ar įvykių vertinimai, išvados ar pastabos apie žinias, susijusias su tikrais įvykiais. Nuomonė gali remtis faktais, pagrįstais argumentais ir paprastai ji yra subjektyvi, todėl jai netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai, tačiau ji turi būti reiškiami sąžiningai ir etiškai, sąmoningai nenuslepian ir neiškreipiant faktų ir duomenų¹⁰⁶. Todėl reikėtų laikytis nuomonės, kad faktų bei žinių egzistavimą galima objektyviai patikrinti, skirtingai nei subjektyvią asmens nuomonę apie faktus ir žinias.

Atkreiptinas dėmesys, kad esant pagrįstam visuomenės interesui žinoti bei informuojant visuomenę apie viešą, visuomenei gerai žinomą asmenį, žiniasklaida gali naudotis platesnėmis saviraiškos laisvės suteikiamomis teisėmis. Tuo tarpu nustačius visuomenės informavimo priemonės nesąžiningus veiksmus, skleidimą žinomai tikrovės

¹⁰³ MEŠKAUSKAITĖ L. *Teisė į privatų gyvenimą*. Vilnius: VĮ Registrų centras. 2015, p. 268

¹⁰⁴ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 3 str. 3 d., *Valstybės žinios*, 1996-07-26, Nr. 71-1706

¹⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016-09-23 nutartis c. b. *V. M. UAB „Rinkos aikštė“* bylos Nr. e3K-3-394-684/2016

¹⁰⁶ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012-11-13 nutartis c. b. *V. G. v. S. G.*, bylos Nr. 3K-3-479/2012 bei

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010-10-07 nuartis c. b. *A. S. v. UAB „Šilo bitė“; UAB „Laisvas laikraštis“; V. K., A. D.*, bylos Nr. 3K-3-392/2010

neatitinkančios informacijos, asmens šmeižimą, taip pat visa tai atliekant didelei auditorijai per visuomenės informavimo priemones, derėtų laikytis nuomonės, kad saviraiškos laisvės suteiktos teisės ribos būtų peržengtos.

Žurnalistams įgyvendinant saviraiškos laisvę, svarbu ją įgyvendinti atsižvelgiant ne tik į visuomenės poreikius ir tokiu būdu gauti finansinę naudą, tačiau į pagrįstą ir teisėtą visuomenės interesą žinoti. Toks teisėtas ir pagrįstas interesas žinoti yra susijęs su visuomenės viešuoju interesu. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad visuomenės konstituciškai pagrįstas interesas apie viešuosius asmenis žinoti daugiau, nebūtų užtikrintas, jeigu kiekvienu konkrečiu atveju skelbiant visuomeninę reikšmę turinčią informaciją apie visuomeninėje ir politinėje veikloje dalyvaujančio asmens privatų gyvenimą būtų reikalingas šio asmens sutikimas. Vadinasi, žiniasklaida gali be asmens sutikimo informuoti visuomenę apie tokio asmens privatų gyvenimą tokiu mastu, koku to asmens asmeninės savybės, elgesys, kitos privataus gyvenimo aplinkybės gali turėti reikšmės viešiesiems reikalams ir dėl to skelbiama informacija turi visuomeninę reikšmę. Teismas taip pat nurodė, kad Konstitucija garantuoja ir saugo visuomenės interesą būti informuoti¹⁰⁷. Tokia teismo pozicija turėtų būti vertinama kaip pozityvi, nes visuomenė turi pagrįstą interesą žinoti apie viešuosius asmenis dėl jų vykdomos viešo pobūdžio veiklos.

Dėl to, kad viešieji asmenys sulaukia daugiau dėmesio nei kiti asmenys ir visuomenė turi pagrįstą interesą žinoti tam tikrus faktus, sutiktina, kad prašymai skirti viešiesiems asmenims leisti visuomenei atskleisti tam tikrą informaciją, neproporcingai varžytų visuomenės teisę gauti informaciją jai svarbiais klausimais.

Teisės teorijoje yra suformuluoti kriterijai, kuriais reikėtų vadovautis sprendžiant bylas dėl asmens teisės į privatų gyvenimą pažeidimo. Remiantis šiais kriterijais galima lengviau atskleisti faktinę situaciją ir nustatyti ar visuomenei yra svarbu gauti informaciją, susijusią su asmens privačiu gyvenimu:

- 1) Viešojo asmens statusas visuomenėje;
- 2) Teisėtas visuomenės interesas žinoti viešojo asmens privataus gyvenimo detales (teisėtumo kriterijus);
- 3) Diskusijos, kuriai vykstant paviešinamos viešojo asmens privataus gyvenimo detalės, kontekstas (pagrįstumo kriterijus);
- 4) Viešojo asmens elgesys inicijuojant viešą diskusiją.¹⁰⁸

Minėtą skirstymą dėl visuomenės pagrįsto ir teisėto intereso žinoti puikiai iliustruoja Europos Žmogaus Teisių Teismo byla dėl garsaus modelio Naomi Campbell teisės į privatų

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2002-10-23 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 8 straipsnio ir 14 str. 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“

¹⁰⁸ MEŠKAUSKAITĖ L. *Teisė į privatų gyvenimą*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 249

gyvenimą pažeidimo, kai ji buvo slapta nufotografuota iš anoniminių narkomanų grupės. Teismas nurodė, jog šiuo atveju nebuvo nustatytas Konvencijos 10 str. pažeidimas prieš dabartinį Daily Mirror laikraštį.¹⁰⁹ Tuo tarpu Jungtinės Karalystės Lordų rūmų teismas sprenddamas dėl modelio galimo teisės į privatumą pažeidimo suskirstė laikraščio pateiktą visuomenei informaciją į 5 segmentus:

- 1) Faktas, kad N. Campbell yra priklausoma nuo narkotikų;
- 2) Faktas, kad N. Campbell gydosi;
- 3) Faktas, kad N. Campbell gydosi anoniminių narkomanų grupėje;
- 4) Detalės apie gydymą – kaip dažnai ji lankosi, kaip ilgai buvo susirinkime;
- 5) Vizualinis atvaizdavimas to momento, kai ji palieka anoniminių narkomanų susitikimą.

Lordų rūmų teismas pasisakė, kad dėl pirmojo ir antrojo faktų visuomenė turi pagrįstą interesą žinoti. Tai pasireiškia tuo, kad N. Campbell dažnai kartojusi, jog priešingai nei kiti modeliai, ji nevarioja narkotikų, todėl dėl šių dviejų aspektų ji negali tikėtis privatumo. Teismas nurodė, jog kai viešas asmuo pasirenka pristatyti netikrą savo įvaizdį ir pateikti teisybės neatitinkančius pareiškimus apie savo gyvenimą, spauda natūraliai turės teisę atskleisti visuomenei teisingus faktus. Tačiau minėti likę trys aspektai turi būti laikomi asmens teisės į privatų gyvenimą dalimi, nes visuomenė neturi pagrįsto pagrindo žinoti kur ir kaip modelis gydosi nuo priklausomybės. Dėl minėtų priežasčių teismas konstatavo, kad buvo pažeista modelio teisė į privatų gyvenimą¹¹⁰.

Manytina, jog Jungtinės Karalystės Lordų rūmų teismas detaliai išanalizavo minėtą faktinę situaciją, atsižvelgė į modelio, kaip viešo asmens statusą bei jos pareiškimus visuomenėje ir nustatė tinkamą teisės į privatų gyvenimą, saviraiškos laisvės ir visuomenės teisės žinoti interesų pusiausvyrą.

Atkreiptinas dėmesys į tą aplinkybę, kad visuomenės informavimo priemonėms persikėlus į internetinę erdvę, saviraiškos laisvė suteikiama ne tik žurnalistams, tačiau ir ir visiems skaitytojams, kurie turi galimybę išreikšti savo nuomonę komentaru skiltyje arba parašyti pamąstymus skaitytojams skirtoje skiltyje (pavyzdžiui, www.delfi.lt skiltis (atvira platforma) – „Pilietis“). Naujienų tinklalapyje nurodoma, kad Delfi už tam tikro rašinio turinį neatsako, nes tai yra subjektyvi skaitytojo nuomonė¹¹¹. Taip pat skelbiant komentarus Delfi nurodo, jog sutinkama su jų komentavimo taisyklėmis, kuriose išaiškinta, kad DELFI neredaguoja nuomonių ir už jų tekstą neatsako. Už nuomones tiesiogiai ir individualiai atsako

¹⁰⁹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011-01-18 sprendimas byloje *MGN Limited v. United Kingdom*, petricijos Nr. 39401/04

¹¹⁰ Jungtinės Karalystės Lordų rūmų 2004-05-06 sprendimas byloje *Campbell v. MGN Limited* ([2004] UKHL 22)

¹¹¹ Naujienų portalas Delfi. Prieiga per internetą: www.delfi.lt

juos paskelbę skaitytojai, kurie gali būti patraukti baudžiamojon, administracinėn ar civilinėn atsakomybėn. Pažymėtina, kad toks Delfi paskelbimas atitinka VII 54 str., kuriame nurodoma, kad viešosios informacijos rengėjui ir (ar) skleidėjui netaikoma redakcinė atsakomybė ir jie neatsako už tikrovės neatitinkančios informacijos paskelbimą tuo atveju, jei jie nurodė informacijos šaltinį ir ji buvo pateikta kaip nuomonė, komentaras ar vertinimas¹¹².

Atkreiptinas dėmesys, kad situacijoje, kai tinklalapyje www.delfi.ee po vieno iš straipsnių asmenys parašė įžeidžiančius ir grasinančius komentarus aprašyto straipsnyje juridinio asmens akcininko atžvilgiu, šis kreipėsi į tinklalapį dėl komentarų pašalinimo bei neturtinės žalos atlyginimo. Tačiau tinklalapis www.delfi.ee nors ir pašalino komentarus praėjus šešioms savaitėms nuo jų paskelbimo, tačiau atsisakė padengti neturtinės žalos atlyginimą, dėl ko minėtas asmuo kreipėsi į Estijos teismus. Estijos tinklalapis www.delfi.ee nurodė, kad jis neturi atlyginti asmens žalos dėl garbės ir orumo pažeidimo, nes jis nėra atsakingas už komentarų turinį, o yra tik informacinės visuomenės paslaugų teikėjas (atliekantis tik techninio pobūdžio funkciją), kuriam pagal Elektroninės komercijos direktyvos 14 str. taikoma išimtis ir jis yra atleidžiamas nuo atsakomybės. Tačiau abejotina ar tinklalapis atliko tik techninio tarpininko vaidmenį, kuris direktyvoje yra skirtas telekomunikacijų paslaugas teikiantiems subjektams, kurie atlieka tik techninio tarpininko funkciją¹¹³. Europos Žmogaus Teisų Teismas konstatavo, kad naujienų tinklalapis www.delfi.ee yra informacijos skleidėjas ir suinteresuotas tuo, kad portalo lankytojai komentuotų straipsnius, nes straipsnių komentavimas yra susijęs su naujienų skaitomumu. Tokiu būdu tinklalapis gauna pajamas iš reklamos, todėl skatina skaitytojus reikšti nuomonę. Dėl šios priežasties Delfi tinklalapį administruojantys subjektai turi kontroliuoti komentarų turinį, todėl jiems turi būti taikoma atsakomybė, kai tinklalapyje yra paskelbiami skaitytojų komentarai. Europos Žmogaus Teisių Teismas konstatavo, jog nebuvo pažeistas Konvencijos 10 str. įtvirtinta saviraiškos teisė.¹¹⁴ Toks teismo sprendimas sulaukė visuomenės bei žiniasklaidos dėmesio, nes žiniasklaida yra įpareigota atsakyti už turinį, kurio ji nerengė ir už kurį, vadovaujantis VII 54 str. neatsakytų.

Manytina, jog teismo sprendimas yra naudingas asmenims, kurių teises pažeidžia komentarus rašantys asmenys, nes kreipiantis į naujienų tinklalapį, kuris yra juridinis asmuo ir tikėtina, kad turi pajamų, asmenims yra ne tik lengviau gauti žalos atlyginimą, bet ir aišku į

¹¹² Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 54 str. 1 d. 7 p., *Valstybės žinios*, 1996-07-26, Nr. 71-1706

¹¹³ Europos parlamento ir tarybos direktyva 2000/31/EB, 2000-06-08, Dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva), 14 str., prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0031&from=LT> [žiūrėta 2017-03-15].

¹¹⁴ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015-06-16 sprendimas byloje *Delfi AS v. Estonia*, (Peticijos Nr. 64569/09)

ką kreiptis dėl atsakomybės taikymo. Tuo tarpu fiziniam asmeniui būtų sunkiau ieškoti kiekvieno komentarą parašiusio asmens pagal jo IP (*angly. k.* Internet Protocol address; *lietuvių k.* – Interneto protokolo adresas - tam tikrame tinkle unikalus skaičius, naudojamas vienareikšmei duomenų paketo siuntėjo ir gavėjo identifikacijai ir skiriamas žmogaus ar organizacijos, administruojančios duotąjį IP tinklą) adresu. Tačiau toks sprendimas galėtų parodyti ir situacijos neigiamą rezultatą, kuris gali turėti du aspektus: 1) Kiekvienas naujienų tinklalapis turės papildomą pareigą sekti po kiekvienu straipsniu rašomus komentarus ir juos šalinti, kas sukels papildomas laiko ir kaštų sąnaudas; 2) fiziniai asmenys, rašantys įžeidžiančius ar grasinančius komentarus liks nenubausti ir neįspėti, o dėl šios priežasties ir toliau elgsis tokiu pačiu būdu. Manytina, jog siekiant šviesti visuomenę, skatinti pagarbą internetinėje erdvėje, derėtų ieškoti ir įspėti ar bausti fizinius asmenius, kurie ir naudojami tikrąja žodžio laisve per visuomenės informavimo priemonę. Tik tokiu būdu visuomenėje asmenys gebės naudotis saviraiškos laisve atsakingai.

3. Asmens teisės į privatą gyvenimą pažeidimo samprata

Veiksmai, kurie laikytini asmens teisės į privatą gyvenimą pažeidimu yra nurodyti CK 2.23 str. 2 d. Tai - neteisėtas įėjimas į asmens gyvenamąsias ir kitokias patalpas, aptvertą privačią teritoriją, neteisėtas asmens stebėjimas, neteisėtas asmens ar jo turto apieškojimas, asmens telefoninių pokalbių, susirašinėjimo ar kitokios korespondencijos bei asmeninių užrašų ir informacijos konfidencialumo pažeidimas, duomenų apie asmens sveikatos būklę paskelbimas pažeidžiant įstatymų nustatytą tvarką bei kitokie neteisėti veiksmai.¹¹⁵ Pažymėtina, kad tai yra tik pavyzdinis, bet ne baigtinis sąrašas veiksnių, kurie laikytini asmens teisę į privatą gyvenimą pažeidimais.

Minėto straipsnio 4 d. nurodoma, kad privataus asmens gyvenimo duomenų, nors ir atitinkančių tikrovę, paskelbimas, taip pat asmeninio susirašinėjimo paskelbimas pažeidžiant šio straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatytą tvarką, taip pat įėjimas į asmens gyvenamąjį būstą be jo sutikimo, išskyrus įstatymų numatytas išimtis, asmens privataus gyvenimo stebėjimas ar informacijos rinkimas apie jį pažeidžiant įstatymą bei kiti neteisėti veiksmai, kuriais pažeidžiama teisė į privatą gyvenimą, yra pagrindas pareikšti ieškinį dėl tokiomis veiksmais padarytos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo¹¹⁶. Todėl reikėtų atkreipti dėmesį, kad nors ir visuomenė turėtų pagrįstą interesą žinoti, pavyzdžiui viešojo asmens privataus gyvenimo detales, ir visuomenės informavimo priemonės būtų suinteresuotos tą informaciją atskleisti, tačiau informacija turi būti surinkta ir paskelbta įstatyme leistiniais būdais ir tvarka. Tai reiškia, kad net viešojo asmens persekiojimas, nuolatinis stebėjimas, neleistas fotografavimas privačioje erdvėje būtų laikomas asmens teisės į privatą gyvenimą pažeidimu ne vien dėl gaunamos informacijos pobūdžio, bet ir dėl konkrečių visuomenės informavimo priemonės panaudojamų būdų.

3.1 Asmens sutikimo reikšmė, sprendžiant dėl asmens teisės į privatą gyvenimą pažeidimo

Vertinant asmens privataus gyvenimo pažeidimo faktą yra svarbu, kaip pats asmuo vertina, ar yra pažeista jo teisė į privatą gyvenimą. Dažnai gyvenime kyla situacijų, kai teismas ir institucijos galėtų nuspręsti, jog yra pažeidžiama asmens teisė į privatą gyvenimą, tačiau pats asmuo sutinka atskleisti tam tikras savo privataus gyvenimo detales, taip išplėsdamas savo privataus gyvenimo ribas ir informaciją padarydamas vieša. Tokiu atveju, esant asmens

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.23 str. 2 d., *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262

¹¹⁶ *Ibid.*, 2.23 str. 4 d.

sutikimui viešinti savo privatų gyvenimą, visuomenės informavimo priemonės negalėtų būti laikomos pažeidusiomis asmens teisę į privatų gyvenimą.

Asmens sutikimas, kaip pažeidimą dėl asmens teisės į privatų gyvenimą, panaikinanti priemonė yra nurodyta tiek CK 2.22 str. 1 d., tiek 2.23 str. Šiuo atveju svarbu pažymėti, kad sutikimas gali būti tiek išreikštas eksplicitiškai, tiek numanomas pagal atitinkamą situaciją. Pavyzdžiui, asmeniui einant gatve (būnant viešoje vietoje), pamačius, kad jis yra fotografuojamas ir užsidengiant veidą, darytina išvada, kad asmuo nesutinka ir nenori būti fotografuojamas. Tokiu atveju, asmeniui esant viešoje vietoje, tačiau parodytus nesutikimą jį fotografuoti ir fotografuojant asmenį prieš jo valią būtų atliekamas asmens teisės į privatų gyvenimą ir teisės į atvaizdą pažeidimas.

Atkreiptinas dėmesys ir į tą aplinkybę, kad šiuolaikiniame pasaulyje išpopuliarėjus socialiniams tinklams, asmenys patys susiaurina savo privataus gyvenimo ribas dalindamiesi informacija apie tai, ką ir su kuo jie veikia, dalindamiesi nuorodomis, kokiose įstaigose lankosi, kokias pažiūras turi, įkeldami į socialinius tinklus savo nuotraukas. Tokie veiksmai, kai asmuo pats dalinasi informacija turėtų būti vertinami kaip atliekami su asmens sutikimu. Tai turėtų būti laikoma vieša, visuomenei prieinama informacija, jei priėjimas prie asmens socialinio tinklo paskyros nėra apribotas, kad jį galėtų matyti tik konkreti asmenų (naudotojų) grupė.

3.2 Informacijos, susijusios su asmens teise į privatų gyvenimą, paskleidimo atvejai, nelaikomi teisės į privatų gyvenimą pažeidimu

Dažnai būna situacijų, kai nors formaliai atrodo, kad ir yra atliktas asmens teisės į privatų gyvenimą pažeidimas, tačiau jis tokiu nėra laikomas. Ir nors pažeidimas realiai yra atliktas, jis tokiu yra nelaikomas tik todėl, kad asmuo yra laikomas viešuoju asmeniu arba dėl tos priežasties, kad visuomenė turi pagrįstą ir teisėtą interesą žinoti atitinkamą informaciją.

Europos Žmogaus Teisių Teismas nagrinėja bylas dėl Konvencijos pažeidimų, remdamasis šioms sąlygoms:

- 1) Galimybė riboti -tam tikras ribojimo pagrindas yra numatyta valstybės įstatyme;
- 2) Ribojimo tikslas – ar buvo siekiama apsaugoti Konvencijos 8 str. 2 d. nurodytas vertybes.
- 3) Ribojimas yra būtinas demokratinėje visuomenėje¹¹⁷;

---

¹¹⁷ Pavyzdžiui, Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015-08-27 sprendimas byloje *Parrillo v. Italy*, peticijos Nr.46470/11 ir

Galimybė riboti asmens teisę į privatų gyvenimą privalo būti numatyta įstatymu – tai suponuoja išvadą, kad bet koks asmens teisės į privatų gyvenimą apribojimo įtvirtinimas žemesnės galios teisės aktu nei įstatymas, turėtų būti laikomas netinkamu ir asmens teisė į privatų gyvenimą juo negalėtų būti ribojama. Kitu atveju, tai galėtų būti laikoma asmens teisės į privatų gyvenimą pažeidimu.

Numatytas įstatyminis ribojimas turi būti tikslingas – juo turi būti siekiama visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės saugos ar šalies ekonominės gerovės interesų, siekiama užkirsti kelią viešos tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti¹¹⁸.

Atkreiptinas dėmesys, kad, kaip yra aptarta magistro darbo pirmajame skyriuje, asmens teisė į privatų gyvenimą yra laikoma viena svarbiausių asmens teisių. Dėl šios priežasties, bet koks asmens teisės į privatų gyvenimą ribojimas privalo būti būtinu ir privalomu demokratinėje visuomenėje. Tai reiškia, jog antrame punkte paminėtų vertybių nėra galimybės apsaugoti kitais būdais, kaip tik apribojant asmens teisę į privatų gyvenimą.

Taip pat nustatant, jog asmens teisė į privatų gyvenimą yra svarbesnė nei visuomenės pagrįstas pagrindas žinoti tam tikrą informaciją ir būti informuotai, ši trijų pakopų taisyklė yra taikoma ir saviraiškos teisės ribojimui (Konvencijos 10 str.).

Pažymėtina, kad neįrodžius, jog apribojimas yra būtinas demokratinėje, toks įsikišimas į asmens saviraiškos laisvę ar privatų gyvenimą būtų laikomas neproporcingu, todėl pažeidžiančiu asmens Konvencijoje garantuotą teisę¹¹⁹. Todėl siekiant įrodyti, jog nėra asmens teisės į privatų gyvenimą ar saviraiškos laisvės pažeidimo, privaloma įrodyti esant šių trijų sąlygų visumą, nes minėtos sąlygos yra kumuliatyvios.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad tam tikri atvejai, kurie nėra laikomi asmens teisės į privatų gyvenimą pažeidimu, yra nurodyti CK. Pavyzdžiui, kodekso 2.22 str. nurodoma, kad nereikia asmens sutikimo jį fotografuojant viešoje vietoje, teisėsaugos institucijų reikalavimų arba jei asmuo laikytinas viešuoju asmeniu. Vadovaujantis anksčiau aptarta viešojo asmens samprata, minėta norma turėtų būti taikoma tik viešiesiems asmenims siaurąja prasme, nes minėto straipsnio 2 d. nurodoma, kad sutikimo nereikia, jei fotografuojamas asmuo, kai tai susiję su jo visuomenine veikla ar tarnybine padėtimi¹²⁰. Tačiau pažymėtina, kad toks viešojo asmens fotografavimas, kuris nelaikytinas pažeidžiančiu asmens teisę į privatų gyvenimą, be asmens

---

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012-02-07 sprendimas byloje *Axel Springer AG v. Germany*, peticijos Nr. 39954/08

¹¹⁸ Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija 8 str. 2 d., 1950, *Valstybės žinios*, 1995-05-16, Nr. 40-987

¹¹⁹ OETHEIMER M. *Freedom of expression in Europe. Case-law concerning Article 10 of the European Convention of Human Rights*. Council of Europe publishing, 2007, p. 9

¹²⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.22 str. 2 d., *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262

sutikimo nėra beribis. Fotografavimas turėtų būti susijęs su konkrečia asmens vykdoma visuomenine veikla ar einama tarnybine padėtimi. Įsibrovimas į viešojo asmens privačią erdvę, jo persekiojimas gatvėje šiuo atveju nebūtų pateisinamas.

Atkreiptinas dėmesys ir į tą aplinkybę, kad vien privataus asmens buvimas viešoje vietoje nesuteikia teisės asmenį fotografuoti be jo sutikimo, jei asmuo išreiškia aiškų nenorą būti fotografuojamam. Tokiu atveju minėta išimtis, kad asmenį galima fotografuoti viešoje vietoje be jo sutikimo turėtų būti netaikoma ir toks fotografavimas prieš asmens valią turėtų būti laikomas asmens teisės į privatų gyvenimą ir atvaizdą pažeidimu, nes kaip nurodė prof. V. Mikelėnas, asmuo būdamas viešoje vietoje nepraranda savo privatumo ir individualumo¹²¹.

CK 2.23 str. 3 d. nurodoma, kad draudžiama skleisti surinktą informaciją apie asmens privatų gyvenimą, nebent, atsižvelgiant į asmens einamas pareigas ar padėtį visuomenėje, tokios informacijos skleidimas atitinka teisėtą ir pagrįstą visuomenės interesą tokią informaciją žinoti¹²². Šiuo atveju visuomenės interesas žinoti turi būti pagrįstas dėl asmens vykdomos visuomeninės ar tarnybinės veiklos ir yra vertinamasis kriterijus. Būtent dėl jo teismas turi nustatyti teisingą šių interesų pusiausvyrą. Pažymėtina, kad ši nuostata turėtų būti taikoma tik viešiesiems asmenims *ex officio*.

---

¹²¹ MIKELĖNAS V., BARTKUS G., MIZARAS V. et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. II knyga. Asmenys*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 57

¹²² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.23 str. 3 d., *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262

4. Pažeistos teisės į privatų asmens gyvenimą gynimas

Kiekvienam asmeniui yra svarbu, kad valstybė ne tik deklaruotų, jog asmens privatus gyvenimas yra saugomas, tačiau, kad suteiktų realią galimybę ginti pažeistą asmens teisę į privatų gyvenimą. Konvencijos 8 str. objektas yra asmens apsauga nuo savavališko valstybės institucijų kišimosi į privatų gyvenimą¹²³, bet ir kaip skyrimas valstybei pozityviosios pareigos, kurią su įstatymų leidybos pagalba ir kitais būdais siekiama aprūpinti asmenį privataus gyvenimo gerbimu bei gynyba nuo trečiųjų šalių kišimosi¹²⁴.

Asmuo, norėdamas apginti savo pažeistas teises, remdamasis VII ir CK, teismui gali reikšti tokius reikalavimus tiek kiekvieną atskirai, tiek visus kartu:

- 1) Įpareigojimas paneigti paskleistus teiginius¹²⁵;
- 2) Įpareigojimas pašalinti informaciją¹²⁶;
- 3) Įpareigojimas prevenciškai uždrausti (įpareigoti) atlikti tam tikrus veiksmus (pavyzdžiui, įpareigojimas uždrausti kartoti televizijos laidą, įpareigojimas išimti iš apyvartos laikraščio ar knygos tiražą ir pan.)¹²⁷;
- 4) Turtinės žalos priteisimas¹²⁸;
- 5) Neturtinės žalos priteisimas¹²⁹.

Atkreiptinas dėmesys, kad siekiant, jog būtų apginta pažeista asmens teisė, ieškovui atsiranda pareiga įrodyti tam tikrą faktų visumą. Pažymėtina, kad faktų visumos, kurias reikia įrodyti, siekiant apginti asmens teisę į privatų gyvenimą bei garbę ir orumą, skiriasi. Siekiant įrodyti, kad yra atliktas asmens teisės į privatų gyvenimą pažeidimas, ieškovui reikia įrodyti:

- 1) Informacijos paskleidimo faktą;
- 2) Paskleista informacija yra apie ieškovą;
- 3) Informacija yra apie ieškovo privatų gyvenimą;
- 4) Nėra pagrįsto visuomenės intereso žinoti paskleistą informaciją;
- 5) Nėra asmens sutikimo.¹³⁰

¹²³ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1979 -06-13 sprendimas byloje *Marckx v. Belgium*, peticijos Nr. 6833/74.

¹²⁴ ТУМАНОВА В. А., ТУМАНОВА В. А., et al. *Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практике ее применения*. издательство НОРМА, Москва, 2002, p.132

¹²⁵ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 44 str., *Valstybės žinios*, 1996-07-26, Nr. 71-1706; Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas 24 str. 1 d., *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262

¹²⁶ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 50 str. 2 d. 1 p., *Valstybės žinios*, 1996-07-26, Nr. 71-1706;

¹²⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas 6.255 str., *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262

¹²⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas 2.23 str. 4 d., 24 str. 1 d., *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262

¹²⁹ *Ibid.*

¹³⁰ Į šių faktų visumą atsižvelgiama, pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008-09-23 nutartyje c. b. *L. L. ir A. L. v. UAB „Roventa“*, Nr.3K-3-394/2008

Pažymėtina, kad 5 punktą ar egzistuoja ieškovo duotas sutikimas, turi įrodyti visuomenės informavimo priemonė, o ne ieškovas. Atkreiptinas dėmesys, kad esant asmens sutikimui ir visuomenės informavimo priemonei paskleidus informaciją apie asmens privatą gyvenimą, nebūtų laikoma, jog atliktas teisės į privatą asmens gyvenimą, pažeidimas. Pateiktų faktų visumą reikia įrodyti taip pat ieškovui, kai siekiama apginti pažeistą asmens teisę į atvaizdą.

Laikytina, kad informacijos paskleidimo faktas yra nustatomas tuo atveju, jei apie informaciją sužinojo bent vienas trečiasis asmuo¹³¹. Tuo tarpu nustatyti faktui, jog paskleista informacija yra apie ieškovą, visai nebūtina, kad būtų nurodyti asmens vardas ir pavardė. Šiuo atveju visiškai pakaktų, jog visuomenė, asmens draugai ir pažįstami galėtų identifikuoti minėtą asmenį. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra nurodęs, kad asmens iš nugaros darytos nuotraukos publikavimas, aprašant asmens gyvenamąją vietą, suteikia galimybę asmens pažįstamiems identifikuoti asmenį¹³².

Tuo tarpu Lietuvos Aukščiausiasis teismas yra suformavęs praktiką, jog siekiant įrodyti, kad informacijos paskleidimu yra pažeisti asmens garbė ir orumas, ieškovas turi įrodyti šių faktų visumą:

- 1) Informacijos paskleidimo faktą;
- 2) Paskleista informacija yra apie ieškovą;
- 3) Informacija yra žeminančio pobūdžio;
- 4) Paskleisti teiginiai atitinka (neatitinka) tikrovės¹³³.

Paskutinį 4-ąjį punktą, kad teiginiai atitinka tikrovę turi įrodinėti informaciją paskleidęs subjektas. Žinoma, tai neužkertama kelio ieškovui įrodinėti, jog minėti teiginiai neatitinka tikrovės, tačiau pažymėtina, kad pagal CK 2.24 str. 1 d. yra preziumuojama, jog paskleisti duomenys neatitinka tikrovės tol, kol juos paskleidęs asmuo neįrodo priešingai.¹³⁴ Šiuo atveju svarbu pažymėti, kad pirmieji dveji faktai, kuriuos reikia įrodyti sutampa, tačiau siekiant įrodyti, kad buvo pažeisti asmens garbė ir orumas atsiranda du faktai: informacija yra žeminančio pobūdžio bei paskleisti teiginiai neatitinka tikrovės. Todėl laikytina, jog jei asmens pareiškime nebus asmenį žeminančio pobūdžio arba pateikti faktai atitiks tikrovę, nors ir bus asmeniui nemalonūs, asmuo negalės apginti savo teisės į garbę ir orumą.

---

¹³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011-09-09 nutartis c. b. Z. V. L. v. VŠĮ „Versmės“ leidykla ir A. R., Nr. 3K-3-347/2011

¹³² Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009-04-09 sprendimas byloje A. v. Norvegija, peticijos Nr. 28070/06

¹³³ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011-03-07 nutartis c. b. J. P. ir Ž. P. v. A. M., Nr. 3K-3-97/2011;

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008-08-14 nutartis c. b. Z. O. ir A. O. v. „UAB „Didelis plusas“, Nr. 3K-3-390/2008

¹³⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.24 str. 1 d., *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262

Atkreiptinas dėmesys, kad minėta keturių faktų įrodinėjimo taisyklė turi būti taikoma ir tuo atveju, jei juridinis asmuo siekia apginti savo dalykinę reputaciją.

Tuo tarpu ginant asmens teisę į privatą gyvenimą neturėtų būti svarbu, ar paskleista informacija apie asmens privataus gyvenimo detales atitinka tikrovę, ar informacija yra klaidinga. Asmens teisė į privatą gyvenimą ir jo neliečiamumą turėtų būti apginta vien dėl paties fakto, jog buvo įsibrauta į asmens privatą gyvenimą, buvo renkama ir skleidžiama informacija be asmens sutikimo.

Asmuo, kuris mano, kad yra pažeista asmens teisė į privatą gyvenimą gali ginti savo pažeistą teisę dviem būdais – teisiniu ir neteisiniu būdu.

4.1 Neteisminiai gynimo būdai

Asmenys, kurie mano, kad visuomenės informavimo priemonė skleisdama informaciją pažeidė jų teises turi galimybę ginti savo teisę į privatą gyvenimą keliais neteisminiais gynybos būdais.

Asmenys gali kreiptis į:

- 1) Žurnalistų etikos inspektorius;
- 2) Visuomenės informavimo etikos komisiją;
- 3) Visuomenės informavimo priemonę, paskelbusią asmens teisę į privatą gyvenimą pažeidžiančią informaciją

Analizuojant neteisminius gynybos būdus, manytina, kad juos aptarti reikia detalčiau.

- 1) Asmenys kreiptis į valstybės pareigūną - žurnalistų etikos inspektorius gali, kai mano, kad visuomenės informavimo priemonė pažeidė jų teisę į garbę ir orumą, taip pat teisę į privatą gyvenimą¹³⁵. Išnagrinėjus skundus žurnalistų etikos inspektorius galėjo:
  - a) įpareigoti visuomenės informavimo priemonę paneigti tikrovės neatitinkančią informaciją
  - b) Surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą;

Pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 187 str. 13¹³⁶, kuris nustojo galioti 2017-01-01 žurnalistų etikos inspektorius galėjo surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolą dėl žurnalistų etikos inspektorius įpareigojimo nevykdymo. Tai

---

¹³⁵ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 50 str. 1 d. 1 p., 2 p., *Valstybės žinios*, 1996-07-26, Nr. 71-1706

¹³⁶ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 187 str. 13 1 d. *Valstybės žinios*, 1985-01-01, Nr. 1-1

reiškia, jog žurnalistų etikos inspektorius, konstatavęs visuomenės informavimo priemonės padarytą pažeidimą, galėjo surašyti minėtą administracinio teisės pažeidimo protokolą, tačiau neturėjo jokių kitų galimybių priversti visuomenės informavimo priemonę paneigti informaciją ir atlikti kitą įpareigojimą. Tokiu atveju, teismas visuomenės informavimo priemonei būtų galėjęs taikyti įstatyme nustatytą sankciją, tačiau vis tiek neturėtų realių poveikio priemonių prieš visuomenės informavimo priemonę, kad ši paneigtų paskleistą informaciją. Todėl darytina išvada, kad minėta asmens teisių gynimo priemonė nebuvo efektyvi ir asmuo, kreipęsis į žurnalistų etikos inspektorių galėtų gauti tik moralinę satisfakciją, jog yra padarytas teisės į privatų gyvenimą pažeidimas.

Tačiau ir tokiu atveju būtų susiduriama su problema, jog žurnalistų etikos inspektorius sprendimas negalėtų būti iki galo įgyvendintas, nes visuomenės informavimo priemonės galėjo ignoruoti žurnalistų etikos inspektorius sprendimą bei surašytą administracinio pažeidimo protokolą ir nepaskelbti paneigimo apie asmens privataus gyvenimo pažeidimą.

Pažymėtina, jog senojo Lietuvos Respublikos administracinių pažeidimų kodekso straipsnio netobulumą pastebėjo ir įstatymų leidėjai. Taip matyti iš to, kad nuo 2017-01-01 įsigaliojusiam Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse jau nebeliko nuostatos, kuri leistų žurnalistų etikos inspektoriui surašyti administracinių nusižengimų protokolą.

Asmeniui ar visuomenės informavimo priemonei esant nepatenkintai Žurnalistų etikos inspektorius sprendimu, jis gali būti skundžiamas teismui administracinės teisenos tvarka. Tačiau asmuo, gavęs žurnalistų etikos inspektorius sprendimą, kad jo teisė į privatų gyvenimą buvo pažeista, gali inicijuoti privataus kaltinimo bylą baudžiamąja teiseną arba kreiptis dėl įpareigojimų ir žalos atlyginimo civilinės teisenos tvarka, pasinaudojant žurnalistų etikos inspektorius sprendimu, kaip vienu iš įrodymų dėl jo teisių pažeidimo.

- 2) Visuomenės informavimo etikos komisija¹³⁷ vertina žurnalistų ir jiems prilygintų asmenų elgesį vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisės aktais bei Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodeksu.

Visuomenės informavimo etikos komisijai priėmus sprendimą, kad buvo atliktas pažeidimas, paneigimas yra skelbiamas atitinkamoje visuomenės informavimo priemonėje, pagal VII 44 str. reikalavimus (tokiu pačiu būdu ir forma, kaip paskleista asmens privataus gyvenimą pažeidžianti informacija). Visuomenės informavimo priemonei neįvykdžius

---

¹³⁷ Autorė atkreipia dėmesį, kad nuo 2015 m. atlikus VII pakeitimus, Žurnalistų ir leidėjų etikos komisija tapo Visuomenės informavimo etikos komisija, tačiau VII 46 str. realiai reglamentuoja Visuomenės informavimo etikos komisijos funkcijas, nors VII nurodytas 46 str. pavadinimas „Žurnalistų ir leidėjų etikos komisija“.

Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 46 str., *Valstybės žinios*, 1996-07-26, Nr. 71-1706

sprendimo ir nepaskelbus paneigimo, sprendimas yra skelbiamas Visuomenės informavimo etikos komisijos tinklalapyje ir per Lietuvos nacionalinio radijo pirmąją programą¹³⁸. Nesutinkant su Visuomenės informavimo etikos komisijos sprendimu, jį galima skųsti administracine teiseną.

- 3) Asmeniui manant, kad yra pažeista asmens teisė į asmens garbę ir orumą, jis turi teisę kreiptis į tą visuomenės informavimo priemonę, kurioje buvo paskelbta tikrovės neatitinkanti informacija. Tokiu atveju visuomenės informavimo priemonė, vadovaudamasi VIĮ 44 str. per dvi savaites adekvačiu būdu, tokiu, koku buvo paskelbta informacija, turi išspausdinti paneigimą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad sąlyga, lemianti procesinę pažeistos teisės gynimo tvarką – tai tikrovės neatitinkančių duomenų paskleidimo būdas. Kasacinis teismas ne vienoje nutartyje yra pabrėžęs, kad pareiga naudotis išankstine ginčo sprendimo ne teisme tvarka atsiranda tik tuo atveju, kai tikrovės neatitinkantys duomenys yra paskleidžiami per visuomenės informavimo priemones ir CK 2.24 str. 2 d. nustatytu pagrindu.. Šioje teisės normoje įtvirtinta vadinamoji replikos teisė, kai asmuo, manantis, jog paskleisti duomenys neatitinka tikrovės, žemina jo garbę ir orumą, pirmiausia turi kreiptis į visuomenės informavimo priemonę, kad ši ne vėliau kaip per dvi savaites paneigtų tokius duomenis, ir tik atsisakius tai padaryti asmuo įgyja teisę kreiptis į teismą. Tuo tarpu, jeigu duomenis per visuomenės informavimo priemonę paskelbė kitas asmuo, o visuomenės informavimo priemonė perteikė neiškraipytas duomenis paskelbusio asmens citatas, tai asmuo, apie kurį paskelbti duomenys, turi teisę nepasinaudojęs replikos teise kreiptis į teismą ir reikalauti, kad teismas įpareigotų duomenis paskelbusį asmenį adekvačiai paneigti duomenis ir atlyginti žalą¹³⁹.

Pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas tinkamu paneigimu nepripažino visuomenės informavimo priemonės (transliuotojo) atspausdinto ir bėgančia eilute ištransliuoto teksto, kai asmens privatų gyvenimą pažeidžianti informacija buvo paskelbta žodžiu televizijos laidoje. Teismas įpareigojo visuomenės informavimo priemonę paneigti informaciją tokiu būdu, kad jis atitiktų CK 2.24 str. reikalavimus.¹⁴⁰

Visuomenės informavimo priemonei atsisakius paneigti minėtą informaciją, asmuo gali skųsti tokius visuomenės informavimo priemonės veiksmus teismui, pagal savo gyvenamąją vietą. Tačiau minėta įstatymo nuostata neatitinka CK 2.24 str. 4 d., kurioje nurodoma, jog asmuo įgyja teisę kreiptis į teismą ne tik, jei visuomenės informavimo priemonė atsisako

---

¹³⁸ *Ibid.*

¹³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011-08-08 nutartis c. b. UAB „Šilo bitė“ ir A. D. v. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Nr. 3K-3-340/2011

¹⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012-11-15 nutartis c.b. R. C. v. UAB „Tele-3“ ir UAB „TV PRO media“, bylos Nr. 3K-3-481/2012

paneigti informaciją, tačiau ir tuo atveju, jei asmuo per nurodytą dviejų savaitių terminą nuo paneigimo gavimo dienos nesulaukia motyvuoto visuomenės informavimo priemonės atsakymo ir nepaskelbia paneigimo. Šių normų kolizija turėtų būti sprendžiama CK naudai ir asmuo turėtų įgyti teisę kreiptis į teismą dėl pažeistų teisių gynimo ir negavus visuomenės informavimo priemonės atsakymo. Dėl šių priešasčių kreipimasis į visuomenės informavimo priemonę, su prašymu paneigti tikrovės neatitinkančią informaciją yra privaloma neteisminė ginčų nagrinėjimo stadija.

Atkreiptinas dėmesys, pagal VII 44 str. 6 d., skundas teisme privalo būti išnagrinėtas per 30 d. nuo jo padavimo ir nurodoma, jog į šį terminą įskaitomos ir ne darbo dienos. Manytina, kad tokia nuostata buvo siekiama efektyviai apginti asmens teises, nes informacijos paneigimas po ilgesnio laiko gali būti jau nebeaktualus ir neatstatyti pažeistos garbės ir orumo. Tačiau, nors normos tikslai yra pozityvūs ir vertintini teigiamai, vargu ar teismai dėl didelio bylų skaičiaus, ilgo jų nagrinėjimo, laikosi nustatyto termino.

. Kaip minėta, ši ikiteisminė ginčo nagrinėjimo stadija yra privaloma tik ginant teisę į garbę ir orumą. Manytina, kad ikiteisminė ginčų nagrinėjimo stadija turėtų būti privaloma ir siekiant apginti teisę į privatų gyvenimą, todėl šalys galėtų taikiai susitarti dėl turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo, o šalims nesusitarus, asmuo įgytų teisę kreiptis į teismą ir ginčą tęsti ieškinio teisenai.

Toks modelis yra dažnai taikomas Jungtinėse Amerikos Valstijose, kai žiniasklaida paviešina tam tikrus faktus apie žinomus asmenis, o šie kreipiasi į teismus reikalaudami milijoninių žalos atlyginimų. Tačiau dažniausiai tokie ginčai dėl neturtinės žalos teisės į privatų gyvenimą ar teisės į garbę ir orumą pažeidimų atlyginimo yra sprendžiami šalims sudarant taikos sutartį¹⁴¹. Tokiu būdu, padarius privalomą ikiteisminę ginčo nagrinėjimo tvarką arba vadovaujantis Jungtinių Amerikos Valstijų pavyzdžiu, kai pateikus ieškinį yra sudaroma taikos sutartis, būtų greičiau atstatoma asmens pažeista teisė, ji būtų tinkamai apginta per trumpą laiką, taip pat būtų taupomi ir valstybės kaštai, skirti teismams kiekvienai bylai nagrinėti.

4.2 Teisminiai gynimo būdai

Teisminių gynybos būdų panaudojimas priklauso nuo to, koku būdu asmuo gynė pažeistas teises neteisminėje ginčų nagrinėjimo stadijoje, taip pat kokiomis teisės šakos normomis asmuo siekia apginti savo galimai pažeistas teises.

---

¹⁴¹Naujienu portalas The Hollywood reporter. Prieiga per internetą: <http://www.hollywoodreporter.com/thr-esq/katie-holmes-settles-lawsuit-star-182657> [žiūrėta 2017.03.27].

Kaip minėta, asmeniui pasirinkus kreiptis į žurnalistų etikos inspektorių arba visuomenės informavimo etikos komisiją, jų sprendimai gali būti skundžiami administracinės teisenos tvarka kreipiantis į Vilniaus apygardos administracinę teisumą.

Tuo tarpu, kai asmuo siekia ne tik konstatuoti pažeidimo padarymo faktą ar įpareigoti visuomenės informavimo priemonę paneigti tikrovės neatitinkančią informaciją, bet ir gauti turtinės ar neturtinės žalos atlyginimą, asmuo turėtų kreiptis į bendrosios kompetencijos teisumą civilinės teisena ir teikti ieškinį atsakovui - visuomenės informavimo priemonei.

Taip pat asmuo turi teisę inicijuoti baudžiamosios bylos iškėlimą. Pagal BK 154 str., asmuo, paskleidęs tikrovės neatitinkančią informaciją atsako, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas.¹⁴² Vadovaujantis šia nuostata, asmuo turėtų savo pažeistas teises ginti privataus kaltinimo tvarka, nes šmeižimas yra privataus kaltinimo deliktas¹⁴³. Tokiu atveju byla teismine tvarka būtų nagrinėjama bendrosios kompetencijos teisme pagal baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso teisės normas.

Pažymėtina, kad jei asmuo buvo apšmeižtas per visuomenės informavimo priemonę, veika turėtų būti kvalifikuojama pagal BK 154 str. 2 d., nes tikrovės neatitinkančių faktų paskleidimas didelei auditorijai yra laikomas veiką kvalifikuojančia aplinkybe. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad vien objektyviai tikrovės neatitinkančios informacijos, galinčios paniekinti ar pažeminti kitą asmenį arba pakirsti pasitikėjimą juo, paskleidimas taip pat – ir per visuomenės informavimo priemonę, dar nesudaro šmeižimo nusikaltimo, nes būtina, remiantis bylos įrodymų visuma, nustatyti, kad tokia informacija buvo paskleista tyčia, t. y. kaltininkas suvokė tokias šios informacijos savybes – neatitiktį tikrovei ir žeminantį pobūdį – bei norėjo paskleisti būtent tokią informaciją¹⁴⁴.

Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2015-06-25 buvo dekriminalizuotas BK 155 str. („Įžeidimas“ - tas, kas viešai veiksniu, žodžiu ar raštu užgauliai pažemino žmogų).¹⁴⁵ Tiek BK 154 str., tiek jau netekusio galios 155 str. numatytų nusikalstamų veikų pagrindiniu objektu yra asmens garbė ir orumas.¹⁴⁶ Manytina, kad įstatymų leidėjo žingsnis dekriminalizuoti įžeidimo nusikalstamą veiką turėtų būti vertintinas teigiamai, nes asmenys gali ginti pažeistas savo teises į garbę ir orumą vadovaujantis civilinės teisės normomis.

¹⁴² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 154 str. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741

¹⁴³ NOCIUS J., ABRAMAVIČIUS A., *et al*, *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*, Vilnius, VĮ Registrų centras, 2009. P. 197

¹⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015-03-31 nutartis baudžiamojoje byloje *H. A. V. prieš V. N.*, bylos Nr. 2K-187-677/2015 2012.11.15

¹⁴⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 155 str. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741

¹⁴⁶ NOCIUS J., ABRAMAVIČIUS A., *et al*, *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*, Vilnius, VĮ Registrų centras, 2009. P. 195, 198

Tačiau svarstyti, kodėl liko nepanaikintas BK 154 str. Minėtas straipsnis visiškai atitinka CK 2.24 str. nuostatą, jog turi būti paskleista tikrovės neatitinkanti informacija, kuria pažeidžiama asmens garbė ir orumas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas baudžiamojoje byloje, kurioje asmuo kaltintas BK 154 str. veikos padarymu nurodė, kad ne bet koks netikslis, kito asmens garbę ir orumą galbūt žeminančios informacijos paskelbimo atvejis turi būti pripažįstamas tiek pavojingu, kad tokią informaciją paskleidusiam asmeniui turėtų būti taikoma baudžiamoji atsakomybė. Teismas pagrįstai nurodė, kad asmuo, manantis, jog buvo paskleisti jo garbę ir orumą žeminantys duomenys, savo teises gali ginti remdamasis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.24 straipsnyje numatytais būdais.¹⁴⁷ Tačiau tokiu atveju kyla klausimas, kaip asmeniui, kurio teisė į privatų gyvenimą yra pažeista, reikėtų elgtis. Kadangi BK 154 str. pagrindu byla pradedama asmeniui su privataus kaltinimo skundu kreipiantis į teismą, jis prieš save atliktos veikos pavojingumą turi preliminariai įvertinti pats.

Galiausiai, vadovaujantis BK nuostatomis, derėtų laikytis, kad visos veikos, nurodytos BK yra pavojingos, o minėtas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo vertinimas pavojingumo vertinimą jau padaro subjektyvų. Dėl to galima susidurti su paradoksalia situacija, kad bylą išnagrinėjus pirmoje, apeliacinėje ir kasacinėje instancijose, asmuo sužino, jog veika nėra pakankamai pavojinga, jog asmuo būtų patrauktas baudžiamojon atsakomybėn ir jis turėtų pradėti bylą civiline teise. Tokiu atveju asmens bylinėjimosi laikotarpis taptų dar ilgesnis, nes reikėtų pradėti naują procesą civiline teise. Be to, būtų pažeisti teisingumo, ekonomiškumo bei sąžiningumo principai galimai nukentėjusiojo asmens atžvilgiu, nes bylinėjimosi procesas neužtikrintų asmens pažeistų teisių gynimo, teisingumo bei kompensacinės funkcijos.

BK 154 str., nėra nurodyta, kad už padarytą veiką BK 154 str. 2 d. gali atsakyti ir juridinis asmuo, todėl vadovaujantis minėta nuostata, baudžiamojon atsakomybėn galėtų būti traukiamas tik žurnalistas, kaip fizinis asmuo. Autorės nuomone, toks teisinis reguliavimas yra kvestionuotinas, nes gauti žalos atlyginimą iš fizinio asmens gali būti sudėtingiau, nei iš juridinio asmens, kuris ir gavo materialinę naudą dėl paskleistos tikrovės neatitinkančios informacijos. Dėl šių priežasčių autorė laikosi pozicijos, jog įstatyminis reguliavimas turėtų būti keičiamas ir asmenys turėtų galimybę ginti pažeistas savo teises tik civilinės teisės ir administracinės teisės priemonėmis, dekriminalizuojant BK 154 str. reglamentuotą nusikalstamą veiką.

---

¹⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015-10-27 nutartis baudžiamojoje byloje *D. K. v. V. Š.*, bylos Nr. 2K-458-507/2015

4.3 Neturtinės žalos nustatymo ypatumai

Asmeniui ginant pažeistą teisę į privatų gyvenimą kartais gali būti sunku įvertinti jam padarytos žalos dydį. Esant turtinei žalai, ją galima apskaičiuoti, įvertinti pinigais ir prašyti turtinės žalos atlyginimo. Tačiau nesant jokių turtinių praradimų, o vien paskleidus informaciją apie asmens privatų gyvenimą, asmuo patiria neturtinę žalą.

CK 6.250 str. neturtinę žalą apibūdina kaip asmens fizinį skausmą, dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, dvasinį sukrėtimą, emocinę depresiją, pažeminimą, reputacijos pablogėjimą, bendravimo galimybių sumažėjimą ir kita, teismo įvertintą pinigais.¹⁴⁸ Atkreiptinas dėmesys, kad neturtinės žalos (anksčiau - moralinės žalos) atlyginimas galimas tik esant informacijos skleidėjo kaltei.¹⁴⁹ Būtent dėl šios priežasties, kad asmeniui privataus gyvenimo pažeidimu dažniausiai padaroma neturtinė žala, sukelia tam tikrus sunkumus vertinant žalos nustatymo dydį.

Vertinant neturtinės žalos dydį, teismas turi atsižvelgti į žalos pasekmes, šią žalą padariusio asmens kaltę, jo turtinę padėtį, padarytos turtinės žalos dydį bei kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes¹⁵⁰. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo nutarime yra nurodęs, kad vertinant moralinę žalą pinigais, teismas moralinės žalos atlyginimo dydį nustato atsižvelgdamas į žalą padariusio asmens turtinę padėtį, teisės pažeidimo sunkumo laipsnį, teisės pažeidimo pasekmes ir kitas turinčias reikšmės aplinkybes (pavyzdžiui, asmens kaltę, žinių paskleidimo turinį, būdą).¹⁵¹

Tuo tarpu teisėja R. Volodko siūlo neturtinės žalos dydį vertinti ir pagal tai, koks yra informacijos paplitimo mastas ir laipsnis, jos pobūdis ir turinys, kokiai auditorijai yra skirta informacija, informacijos paskleidimo formą ir būdą bei pažeidimą padariusio asmens elgesį po žalos padarymo, jo turtinę padėtį¹⁵².

Manytina, kad priklausomai nuo faktinės bylos situacijos (kas atliko asmens teisių pažeidimą - fizinis asmuo ar visuomenės informavimo priemonė) yra svarbu atsižvelgti į daugumą aukščiau išvardintų kriterijų. Gaila, tačiau praėjus beveik dvidešimčiai metų po Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimo paskelbimo, teismai vis dar ne visada atsižvelgia į aptartus neturtinės žalos nustatymo kriterijus.

¹⁴⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.250 str. 1 d., *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262

¹⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1998 m. senato nutarimas dėl „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7 str. , 71 str. ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje, nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas“

¹⁵⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.250 str. 1 d., *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262

¹⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1998 m. senato nutarimas dėl „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7 str. , 71 str. ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje, nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas“.

¹⁵² VOLODKO R. *Neturtinės žalos atlyginimas Lietuvoje*. Vilnius, VĮ Registrų centras, 2010, p. 318-330

Pažymėtina, kad CK iki 2000 m.¹⁵³, o VII iki 2006 m.¹⁵⁴ buvo nustatyta maksimali 10 000 litų riba, kuri galėjo būtų priteista asmeniui kaip neturtinės žalos atlyginimas. Visuomenės informavimo priemonei tikrovės neatitinkančią informaciją paskelbus tyčia, teismas galėjo maksimalų 10 000 litų neturtinės žalos atlyginimą padidinti iki 5 kartų. Europos Žmogaus Teisių Teismas byloje A. prieš Lietuvą kėlė klausimą ar toks maksimalios neturtinės žalos ribos nustatymas VII 54 str. atitinka valstybės pozityviąją pareigą pagal Konvencijos 8 str.¹⁵⁵ ir padarė išvadą, jog toks ribų nustatymas neužtikrino pareiškėjos teisės į privataus gyvenimo gerbimą.

Nors minėtas neturtinės žalos ribojimas įstatymuose yra jau panaikintas, tačiau yra išlikęs teismų praktikoje. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad nustatydami neturtinės žalos dydį teismai turi vadovautis ne tik teisės normose ir teismų praktikoje suformuotais neturtinės žalos dydžio kriterijais, tačiau turi atsižvelgti ir į teismų analogiškose bylose priteistus žalos dydžius.¹⁵⁶ Šioje byloje teismas pažymėjo, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai konstatavo, jog atsakovas UAB „Ekstra žinios“ tyčia paskelbė informaciją apie ieškovo privatų gyvenimą, nevykdė nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymo, tačiau ieškovui vis tiek priteisė tik 10 000 litų neturtinės žalos atlyginimo. Minėto pobūdžio nutartys turėtų būti vertinamos neigiamai ne tik tuo požiūriu, jog asmenims nėra teisingai atlyginama už jų teisės pažeidimą ir patirtą moralinę žalą, tačiau ir skatina asmenims nesikreipti dėl pažeistos teisės gynybos dėl bylinėjimosi kaštų ir ilgų teismo procesų ginant pažeistą teisę į privatų gyvenimą. Manytina, jog tokia teismų praktika visiškai skiriasi nuo Jungtinėse Amerikos Valstijose egzistuojančios teismų praktikos, kai asmenys manantys, jog yra pažeista jų teisė į privatų gyvenimą teikia milijoninius ieškinius¹⁵⁷. Tuo tarpu sporto komentatorė Erin Andrews laimėjo bylą, kai internete buvo paviėšintas jos nuogos vaizdo įrašas. Teismas nukentėjusiai priteisė net 55 milijonus dolerių¹⁵⁸.

Nors vienareikšmiškai sutiktina, jog iš asmens teisės į privatų gyvenimą pažeidimo negali būti pelnomasi ir maksimali įstatymu nustatyta neturtinės žalos riba pažeistų asmens, kurio teisė į privatų gyvenimą buvo pažeista, teises, tačiau manytina, jog tokios pačios

---

¹⁵³ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pakeitimo ir papildymo“ 7¹ str., *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 44-805

¹⁵⁴ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymas, *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 82-3254

¹⁵⁵ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008-11-25 sprendimas *Armonienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 36919/02)

¹⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008-08-14 nutartis c. b. Ž. Ž. *prieš UAB „Ekstra žinios“*, Nr. 3K-3-393/2008

¹⁵⁷ Naujienų portalas The Hollywood reporter. Prieiga per internetą - <http://www.hollywoodreporter.com/thr-esq/katie-holmes-settles-lawsuit-star-182657> [žiūrėta 2017-03-27]

¹⁵⁸ Naujienų portalas Deadline Hollywood. Prieiga per internetą - <http://deadline.com/2016/03/erin-andrews-wins-55-million-peephole-lawsuit-espn-dancing-with-the-stars-1201715915/> [žiūrėta 2017-03-27].

taisyklės negalėtų būti taikomos asmens teisės į privatą gyvenimą pažeidimą atlikus fiziniams asmenims. Fiziniai asmenys, negaunantys finansinės naudos iš duomenų paskleidimo apie asmens privatą gyvenimą turėtų būti įpareigoti atlyginti neturtinę žalą, kuri tikėtina turėtų būtų mažesnė nei skiriama visuomenės informavimo priemonei. Žinoma, reikėtų atsižvelgti į informacijos paskleidimo būdą (galbūt asmuo davė interviu visuomenės informavimo priemonei), fizinio asmens turtinę padėtį bei informacijos paskleidimo tikslus.

Pažymėtina, jog teigiamai vertintinas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimas, kuriuo teismas nurodė, kad visuomenės informavimo priemonei būtų taikoma civilinė atsakomybė ir ji privalėtų atlyginti neturtinę žalą, net jei ji gauta iš fizinio asmens interviu metu. Tai, kad skaitytojo dėmesį atkreipiančios straipsnio antraštės autorius buvo ne pirminis duomenų šaltinis, o žurnalistas, visuomenės informavimo priemonė, disponuodama kasatoriaus teiginiais, kurių dalis yra nuomonė apie kasatoriui nepalankų teismo sprendimą, o kita dalis – įžeidžiančio pobūdžio žinia, galėjo ir turėjo įvertinti, kokia apimtimi interviu teiginius skelbti viešai. Tokiu atveju atsakyti privalo tiek fizinis asmuo, pareiškęs savo nuomonę, tiek visuomenės informavimo priemonė¹⁵⁹.

Manytina, jog tokia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika vertintina pozityviai, nes pagal VII visuomenės informavimo priemonė laikytina ne tik informacijos skleidėja, bet ir viešosios informacijos rengėja, todėl bet kuriuo atveju turi prisiimti atsakomybę už žurnalistų parengtus straipsnius, jei šie yra išplatinti per visuomenės informavimo priemonę.

Analizuojant neturtinės žalos nustatymo kriterijus svarbu atkreipti dėmesį ir į teismų praktikoje susiformavusią poziciją, kad svarbiausiu viešojo asmens gynimo būdu laikytinas garbė ir orumą žeminančių, tikrovės neatitinkančių žinių paneigimas, o moralinės žalos dydis negali turėti dominuojančio vaidmens. Viešas asmuo turi didesnes galimybes apginti savo teises, todėl ginant jo garbę ir orumą pirmenybė teiktina garbė ir orumą žeminančių ir tikrovės neatitinkančių žinių paneigimui¹⁶⁰. Tokios pačios nuomonės laikosi ir teisėja Renata Volodko, kuri monografijoje nurodo ir teismų praktikos pavyzdžius, kai viešiesiems asmenims priteisiama tik simbolinė suma už atliktus jų teisių pažeidimus¹⁶¹.

Tokia pozicija gali būti kritikuotina. Vertinant visuomenės teisę žinoti, visuomenės informavimo priemonės laisvę skleisti informaciją bei viešojo asmens teisę į privatą gyvenimą svarbu atrasti šių teisių pusiausvyrą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad demokratinėse valstybėse vyrauja nuostata, kad sprendžiant dviejų konstitucinių vertybių – asmens garbės ir orumo bei teisės skleisti informaciją ir reikšti nuomonę – koliziją

¹⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016-03-10 nutartis c.b. UAB „Lrytas“ ir V. Č. prieš M. T., Nr. 3K-3-141-690/2016

¹⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000-02-24 nutartis c. B. V. Ž. v UAB „Lietuvos rytas“, Nr. 3K-7-130/2000

¹⁶¹ VOLODKO R. *Neturtinės žalos atlyginimas Lietuvoje*. Vilnius, VĮ Registrų centras, 2010, p. 331-336

pirmenybė teiktina pastarajai. Ypač svarbu, kad teismų priteistas moralinės žalos dydis neužkirstų kelio visuomenės informavimo priemonei dalyvauti demokratiuose procesuose ir įstatymų nustatyta tvarka rinkti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas¹⁶². Tačiau atkreiptinas dėmesys į tą aplinkybę, kad žurnalistai privalo skleisti tik teisingas, tikslias, nešališkas žinias, atidžiai ir rūpestingai tikrinti faktus, remtis keliais šaltiniais, informaciją rinkti tik teisėtais būdais¹⁶³. Todėl nors viešasis asmuo turi būti pakantesnis apie jį per visuomenės informavimo priemones skleidžiamai informacijai, nustačius jo atžvilgiu atliktą teisės į privatų gyvenimą pažeidimą, laikytina, kad viešajam asmeniui, kaip ir bet kuriam kitam asmeniui, turėtų būti teisingai atlyginta.

---

¹⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005-04-27 nutartis c.b. *A. S. v. savaitraštis „Laisvas laikraštis“*, UAB „Šilo bitė“, *J. L. ir V. Š.*, Nr. 3K-3-280/2005

¹⁶³ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 41 str. 2 d. 1 p. ir 5 p., *Valstybės žinios*, 1996-07-26, Nr. 71-1706

IŠVADOS

1. Europos Žmogaus Teisių Teismas nėra apibrėžęs privataus gyvenimo sampratos, nes keičiantis visuomeniniams santykiams, teismas turi turėti galimybę privataus gyvenimo sampratą aiškinti plačiau, atsižvelgiant į faktinę situaciją. Teisė į privatą gyvenimą yra skirstoma į teisę į privatą gyvenimą siaurąją ir plačiąją prasmėmis. Teisė į privatą gyvenimą plačiąja prasme apima teisę į privatą gyvenimą (siaurąja prasme), šeimos gyvenimą, būsto neliečiamybę ir susirašinėjimo slaptumą. Tuo tarpu į teisę į privatą gyvenimą siaurąja prasme patenka asmens teisė į atvaizdą, garbę ir orumas, taip pat konfidenciali informacija (pavyzdžiui, duomenys apie asmens sveikatos būklę).
2. Teisė į garbę ir orumą bei teisė į atvaizdą kaip savarankiškos sampratos pateikiamos CK, tačiau turėtų būti laikomasi, kad šios teisės priklauso teisės į privatą gyvenimą plačiąja prasme sampratai. Manytina, jog toks išskyrimas šių teisių CK į atskirus straipsnius padeda asmenims identifikuoti jų teisių pažeidimus, geriau suprasti šių teisių sampratą bei užtikrina šių teisių gynimo ypatumus.
3. Vertinant asmens statuso įtaką padarius teisės į privatą gyvenimą pažeidimą, reikia visais atvejais vertinti faktinę situaciją ir atkreipti dėmesį ar asmuo vis dar gali būti vertinamas kaip viešas asmuo. Asmeniui nebevykdant viešo pobūdžio veiklos, viešo asmens statusas pasibaigia, todėl jam turėtų būti taikoma platesnė teisės į privatą gyvenimą apsauga.
4. „Teisė būti užmirštam“ yra viena aktualiausių ir naujausių teisės į privatą gyvenimą aspektų, kuri tik po Europos Sąjungos Teisingumo teismo sprendimo buvo įtvirtinta Bendrajame duomenų apsaugos reglamente. Europos Sąjungoje rastas „teisės būti užmirštam“ bei teisės gauti ir skleisti informaciją balansas, įpareigojant paieškos sistemą *Google* panaikinti prieigą prie apie asmenį paskleistos informacijos, tačiau neįpareigojant pašalinti pačios informacijos iš pačių tinklalapių, paskleidusių informaciją.
5. Visuomenės informavimo priemonės sąvoka yra kintanti, nes nėra tikslių ir aiškių reikalavimų žurnalistui, todėl juo gali būti bet kuris asmuo besidalinantis savo mintimis su visuomene. Šiuo metu visuomenės informavimo priemone galima laikyti ir internetinius tinklaraščius, socialinių tinklų paskyras, prie kurių yra atvira prieiga, o jų autoriai siekia informuoti visuomenę.
6. Visuomenės teisėtas ir pagrįstas interesas žinoti yra pagrindas visuomenės informavimo priemonėms paskleisti informaciją apie asmens privatą gyvenimą.

Taip yra dėl to, kad esant visuomenės pagrįstam interesui žinoti laikoma, jog tam tikra informacija daro įtaką visuomenės narių teisėms ir laisvėms.

7. Europos Sąjungoje, skirtingai nei Jungtinėse Amerikos Valstijose, laikomasi pozicijos, jog teisė į privatų gyvenimą ir saviraiškos laisvės turi būti laikomos lygiavertėmis, todėl kiekvienoje situacijoje reikėtų ieškoti pusiausvyros tarp minėtų teisių. Svarbu atkreipti dėmesį, kad po Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo byloje Delfi AS prieš Estiją, naujienų tinklalapiai, tokie kaip Delfi, tapo atsakingais už juose skaitytojų skelbiamus komentarus. Tokiu atveju yra apribojama skaitytojų saviraiškos laisvė, nes naujienų portalai tapo įpareigoti peržiūrėti ir ištrinti įžeidžiančius ir neapykantą kurstančius komentarus.
8. Teisė į privatų gyvenimą gali būti ginama civilinės, administracinės bei baudžiamosiomis teisinėmis priemonėmis. Taip pat yra numatyti ikiteisminiai (vienas iš jų privalomas) teisių gynimo būdai. Teigtina, jog toks gynybos būdų nustatymas yra per platus ir turėtų būti keistinas. Būtų tikslinga panaikinti BK 154 str. ir atsisakyti teisės į privatų gyvenimą gynimo baudžiamosios teisės priemonėmis.
9. Neturtinės žalos dydžiai Lietuvoje lyginant su Jungtinių Amerikos Valstijų pavyzdžiu yra ženkliai mažesni. Esant ginčui dėl teisės į privatų gyvenimą pažeidimo, teismams derėtų labiau įsigilinti į visuomenės informavimo priemonės sklaidos mastą (pavyzdžiui, laikraščio tiražo dydį, televizijos laidos žiūrovų skaičių), nes asmens privataus gyvenimo detales sužinant didelei auditorijai, asmens moraliniai išgyvenimai gali būti didesni ir todėl gali didėti prašoma neturtinės žalos suma.

LITERATŪRA

Teisės norminiai aktai:

- 1) Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 str., *Valstybės Žinios*, 1992, Nr. 33-1014
- 2) 1948 m. Jungtinių Tautų Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 12 str., 1948, *Valstybės žinios*, 2006-06-17, Nr. 68-2497. Įsigaliojo nuo 1948-12-10 Lietuva prisijungė prie šios deklaracijos 1991 m. kovo 12 d.
- 3) Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija 8 str., 1950, *Valstybės žinios*, 1995-05-16, Nr. 40-987
- 4) Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija 2012-10-26, 326/02, Prieiga per internetą:<http://eurlex.europa.eu/legalcontent/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=LT> [žiūrėta 2017-03-10].
- 5) 2016-04-27 Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=LT> [žiūrėta 2017-03-15].
- 6) Europos parlamento ir tarybos direktyva 2000/31/EB, 2000-06-08, Dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva), prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0031&from=LT> [žiūrėta 2017-03-15].
- 7) Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262
- 8) Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741.
- 9) Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 8 str., *Valstybės žinios*, 1996-10-23, Nr. 102-2317.
- 10) Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas, *Valstybės žinios*, 1985-01-01, Nr. 1-1 (negaliojantis)
- 11) Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pakeitimo ir papildymo“, *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 44-805 (negaliojantis)
- 12) Lietuvos TSR Spaudos ir kitų masinės informacijos priemonių įstatymo *Valstybės žinios*, 1990, Nr. 7-163 (negaliojantis)
- 13) Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas, *Valstybės žinios*, 1996-07-26, Nr. 71-1706

- 14) Europos Tarybos ministrų komiteto 2000-03-08 rekomendacija Nr. R (2000) 7, prieiga per internetą: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805e2fd2 [žiūrėta 2017-02-20]
- 15) Europos Tarybos Ministrų komiteto 2003-07-10 rekomendacija Rec 2003(13) valstybėms narėms dėl informacijos, susijusios su baudžiamosiomis bylomis, teikimo per visuomenės informavimo priemones. Prieiga per internetą: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805df617 [žiūrėta 2017-01-20].
- 16) Jungtinių Amerikos Valstijų bilio Nr. A05323 pakeitimas - prieiga per internetą http://nyassembly.gov/leg/?default_fld=&leg_video=&bn=A05323&term=&Summary=Y&Text=Y [žiūrėta 2017-03-15]

Specialioji literatūra:

- 17) AMBRAZEVIČIŪTĖ K. „Dėl „LNK“ ir „TV3“ programose paskelbtos informacijos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamos viešosios informacijos poveikio ir asmenų teisės į privatų gyvenimą atžvilgiu“ Mokslinė ekspertinė išvada, Lietuvos teisės institutas, Vilnius, 2012.
- 18) HARRIS D. J. *et al.* *Law of the European Convention of Human Rights.* Butterworths. London, Dublin, Edinburgh, 1995
- 19) JOČIENĖ D., ČILINSKAS K. *Žmogaus teisių apsaugos problemos tarptautinėje ir Lietuvos Respublikos teisėje.* Teisės projektų ir tyrimų centras, 2005
- 20) JOVAIŠAS K. *Žmogaus teisių katekizmas.* Vilnius: Teisės institutas,
- 21) JOVAIŠAS K. *Žmogaus būsto neliečiumo teisinis režimas.* Vilnius: Teisės problemos, 2005, Nr. 2 (48) iš MEŠKAUSKAITĖ L. *Teisė į privatų gyvenimą.* Vilnius: VĮ Regisrų centras, 2015.
- 22) KILKELLY U. *The right to Private and family life.* Strasbourg: Council of Europe. 2001.
- 23) KIŠKIS M. *et al.* *Teisės informatika ir informatikos teisė.* Vilnius: MRU, 2006
- 24) MEŠKAUSKAITĖ L. *Žiniasklaidos teisė.* Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
- 25) MEŠKAUSKAITĖ L. *Teisė į privatų gyvenimą.* Vilnius: VĮ Regisrų centras, 2015
- 26) MIKELĖNAS V., BARTKUS G., MIZARAS V., *et al.* *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. II knyga. Asmenys.* Vilnius: Justitia, 2002

- 27) NOCIUS J., ABRAMAVIČIUS A., *et al.*, *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*, Vilnius, VĮ Registrų centras, 2009
- 28) OETHEIMER M. *Freedom of expression in Europe. Case-law concerning Article 10 of the European Convention of Human Rights*. Council of Europe publishing
- 29) PUMPUTIS A., MEŠKAUSKAITĖ L., BIRMONTIENĖ L. *et al.* *Konstitucingumas ir pilietinė visuomenė*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003.
- 30) SCHABAS W. A. *The European Convention of Human Rights. A Commentary*. Oxford University Press. Oxford. 2015
- 31) SCHMUCK M. *Presserecht kurz und bündig*. Düsseldorf: Werner, 1997. iš MEŠKAUSKAITĖ L. *Žiniasklaidos pažeistų asmens konstitucinių teisių gynybos būdai*. Jurisprudencija, 2005, t. 64(56);
- 32) TULKENS F. *Freedom of expression and information in a democratic society and the right to privacy under the European Convention of Human Rights: comparative look at Article 8 and 10 of the Convention in the case law of the European Court of Human Rights*. p. 28 iš LOUCAIDES G. L. *The European Convention of Human Rights. Collected essays*. Martinus Nijhoff publishers, Leiden, Boston, 2007
- 33) VOLODKO R. *Neturtinės žalos atlyginimas Lietuvoje*. Vilnius, VĮ Registrų centras, 2010
- 34) VOORHOOF D. *The Right to Freedom of Expression and Information under the European Human Rights System: Towards a more Transparent Democratic Society*, European University institute, 2014.
- 35) WARREN S., BRANDEIS L., *The right to privacy*. Harvard law review. 1890
- 36) ТУМАНОВА В. А., ТУМАНОВА В. А., *et al.* *Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практике ее применения*. издательство НОРМА, Москва, 2002

Praktinė medžiaga:

- 37) Europos Žmogaus Teisių Teismo 1979 -06-13 sprendimas byloje *Marckx v. Belgium*, peticijos Nr. 6833/74.
- 38) Europos Žmogaus Teisių Teismo 1992-06-25 sprendimas byloje *Thorgeir Thorgeirson v. Iceland*, peticijos Nr. 13778/88.
- 39) Europos Žmogaus Teisių Teismo 1992-12-16 sprendimas byloje *Niemetz v. Germany* (peticijos Nr. 13710/88).
- 40) Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994-12-09 sprendimas byloje *Lopez Ostra v. Spain*, peticijos Nr. 16798/90.

- 41) Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000-10-10 sprendimas byloje *Daktaras v. Lithuania*, peticijos Nr. 42095/98.
- 42) Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001-07-24 sprendimas byloje *Sciacca v. Italy*, peticijos Nr. 50774/99.
- 43) Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004-01-24 sprendimas byloje *von Hannover v. Germany*, peticijos Nr. 59320/00.
- 44) Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006-02-02 sprendimas byloje *Jucius ir Juciuvienė v. Lietuva* (peticijos Nr. 14414/03).
- 45) Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008-11-25 sprendimas *Armonienė v. Lietuva* (peticijos Nr. 36919/02).
- 46) Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009-04-09 sprendimas byloje *A. v. Norvegija*, peticijos Nr. 28070/06.
- 47) Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010-10-12 sprendimas byloje *Saaristo ir kiti v. Finland*, peticijos Nr. 184/06.
- 48) Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011-09-15 sprendimas byloje *Mosley v. United Kingdom*, peticijos Nr. 48009/08.
- 49) Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011-01-18 sprendimas byloje *MGN Limited v. United Kingdom*, peticijos Nr. 39401/04.
- 50) Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012-02-07 sprendimas byloje *Axel Springer AG v. Germany*, peticijos Nr. 39954/08.
- 51) Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012-08-04 sprendimas byloje *S. and Marpe v. United Kingdom*, peticijos Nr. 30562/04.
- 52) Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012-11-13 sprendimas byloje *M. M. v. Didžioji Britanija*, peticijos Nr. 24029/07.
- 53) Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015-06-16 sprendimas byloje *Delfi AS v. Estonia*, (Peticijos Nr. 64569/09).
- 54) Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015-08-27 sprendimas byloje *Parrillo v. Italy* peticijos Nr.46470/11.
- 55) Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014-05-13 sprendimas byloje Nr. C-131/12 *Google Spain SL, Google Inc. v. Agencia Espanola de Protection de Datos, Mario Costeja Gonzalez*.
- 56) Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 1999-10-21 nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1991-01-31 nutarimo „Dėl vardų ir pavardžių rašymo Lietuvos Respublikos piliečio pase“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.

- 57) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000-05-08 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1981 straipsnio 1 bei 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.
- 58) Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2002-10-23 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 8 straipsnio ir 14 str. 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.
- 59) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007-01-16 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. liepos 22 d. dekreto Nr. 164 „Dėl apylinkių teismų teisėjų, teismų pirmininkų atleidimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 2 daliai, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 83 straipsnio 1, 2 dalims, 86 straipsnio 2 daliai, 90 straipsnio 6 daliai (2002 m. sausio 24 d. redakcija), taip pat dėl bylos dalies pagal pareiškėjo – Vilniaus apygardos teismo prašymą ištirti šios Respublikos Prezidento dekreto atitiktį Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 90 straipsnio 7 daliai (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nutraukimo.
- 60) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1998 m. senato nutarimas dėl „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7 str., 71 str. ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje, nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas“.
- 61) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1999-12-06 nutartis c.b. *G. R. v. UAB „Ekstra“*, bylos Nr. 3K-3-909/1999
- 62) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000-02-24 nutartis c. b. *V. Ž. v. UAB „Lietuvos rytas“*, Nr. 3K-7-130/2000
- 63) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001-10-17 nutartis c.b. *L. K. v. A.S. ir V.Ž. leidybos įmonei „Kriminalistika“*, bylos Nr.3K-3-988/2001
- 64) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003-01-15 nutartis c.b. *M. S. v. UAB „I“ ir kt.*, bylos Nr. 3K-3-91/2003.
- 65) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005-04-27 nutartis c.b. *A. S. v. savaitraštis „Laisvas laikraštis“, UAB „Šilo bitė“, J. L. ir V. Š.*, Nr. 3K-3-280/2005.
- 66) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007-03-13 nutartis c.b. *V.P. v. UAB „Lietuvos rytas“*, bylos Nr. 3K-3-90/2007.
- 67) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008-08-14 nutartis c. b. *Ž. Ž. prieš UAB „Ekstra žinios“*, Nr. 3K-3-393/2008.

- 68) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008-09-23 nutartyje c. b. *L. L. ir A. L. v. UAB „Roventa“*, Nr. 3K-3-394/2008.
- 69) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008-08-14 nutartis c. b. *Z. O. ir A. O. v. „UAB „Didelis pliusas“*, Nr. 3K-3-390/2008
- 70) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009-04-28 nutartis c.b. *D. J. v. UAB „Ekstra“*, bylos Nr 3K-3-193/2009.
- 71) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010-10-07 nuartis c. b. *A. S. v. UAB „Šilo bitė“*, *UAB „Laisvas laikraštis“*, *V. K., A. D.*, bylos Nr. 3K-3-392/2010.
- 72) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011-08-08 nutartis c. b. *UAB „Šilo bitė“ ir A. D. v. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas*, Nr. 3K-3-340/2011.
- 73) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011-09-09 nutartis c. b. *Z. V. L. v. VšĮ „Versmės“ leidykla ir A. R.*, Nr. 3K-3-347/2011.
- 74) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011-03-07 nutartis c. b. *J. P. ir Ž. P. v. A. M.*, Nr. 3K-3-97/2011;
- 75) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012-11-15 nutartis c.b. *R. C. v. UAB „Tele-3“ ir UAB „TV PRO media“*, bylos Nr.3K-3-481/2012
- 76) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012-11-13 nutartis c.b. *V. G. v. S. G.*, bylos Nr. 3K-3-479/2012.
- 77) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015-05-08 nutartis c.b. *G. S. v. UAB „Dimstis“ ir K. G.*, bylos Nr. 3K-3-260-695/2015.
- 78) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015-03-31 nutartis baudžiamojoje byloje *H. A. V. v. V. N.*, bylos Nr. 2K-187-677/2015.
- 79) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015-10-27 nutartis baudžiamojoje byloje *D. K. v. V. Š.*, bylos Nr. 2K-458-507/2015.
- 80) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016-09-23 nutartis c. b. *V. M. UAB „Rinkos aikštė“* bylos Nr. e3K-3-394-684/2016.
- 81) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016-03-10 nutartis c.b. *UAB „Lrytas“ ir V. Č. v. M. T.*, Nr. 3K-3-141-690/2016
- 82) Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2009-04-20 sprendimas administracinėje byloje Nr. A444-70/2009.
- 83) Žurnalistų etikos inspektoriaus 2007-03-28 sprendimas Nr. SPR-9.
- 84) Jungtinės Karalystės Lordų rūmų 2004-05-06 sprendimas byloje *Campbell v. MGN Limited* ([2004] UKHL 22)
- 85) Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiojo teismo 1975-03-03 sprendimas byloje *Cox Broadcasting Corp. v. Cohn* Nr. 73-938.

Kiti šaltiniai ir prieigos internete:

- 86) Lietuvos Visuomenės informavimo etikos kodeksas 30 str., 2016-02-29 Vilnius
<http://www.etikoskomisija.lt/teisine-informacija/etikos-kodeksas/item/69-lietuvos-visuomenes-informavimo-etikos-kodeksas>
- 87) Nacionalinės teismų administracijos tinklalapyje pateikiama statistika. Prieiga per internetą:
<http://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/statistika/106>
- 88) LANKAUSKAS M. et al, Teisės į privatumą, minties, sąžinės religijos laisvę ir saviraišką užtikrinimo problemos. Mokslo studija. Lietuvos teisės institutas; Vilnius, 2013. Prieiga per internetą:
http://teise.org/wpcontent/uploads/2016/07/Teises_i_privatuma_uztikrinimo_problemos.pdf
- 89) Žodynas internete. Prieiga per internetą:
<http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/g/garbe>
- 90) DEGUTIS G. „Siekdama nuraminti reguliuotojus „Google“ išplėtė teisę būti užmirštam“. Verslo žinios. 2016-02-12 Prieiga per internetą -
<http://vz.lt/sektoariai/informacinestechnologijostelekomunikacijos/2016/02/12/siekdama-nuraminti-reguliuotojus-google-isplete-teise-buti-uzmirstam>
- 91) ŠTITILIS D. Asmens duomenų apsauga paieškos sistemose : TeDi'16: konferencija „Ar internetas turi teisę į Tavo asmenybę?“. konferencijos medžiaga. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=d7KrxoLJDfM>
- 92) GORDON GROVITZ L., Forget Any “Right to Be Forgotten”, The Wall Street Journal, November 15, 2010,
<http://online.wsj.com/article/SB10001424052748704658204575610771677242174.html>, iš WEBER H. R. The right to be forgotten. More than a Pandora's box, 2011 m., prieiga per internetą - <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-2-2-2011/3084/jipitec%20-%20-%20a%20-%20weber.pdf>
- 93) Jungtinių Amerikos Valstijų bilio Nr. A05323 pakeitimas - prieiga per internetą
http://nyassembly.gov/leg/?default_fld=&leg_video=&bn=A05323&term=&Summary=Y&Text=Y
- 94) Žurnalistų etikos inspektoriaus 2014 m. veiklos ataskaita ir 2013–2014 m. analitinė apžvalga „Demokratinės visuomenės informavimo kultūros plėtros gairės“. Prieiga per internetą:

[http://www.lrs.lt/apps3/1/4422_ZEIT%202014%20M.%20VEIKLOS%20ATASKAITA%20\(2013 2014%20M.%20ANALITINE%20APZVALGA\).pdf](http://www.lrs.lt/apps3/1/4422_ZEIT%202014%20M.%20VEIKLOS%20ATASKAITA%20(2013%202014%20M.%20ANALITINE%20APZVALGA).pdf)

95) Delfi naujienų portalas. Prieiga per internetą: www.delfi.lt

96) Naujienų portalas The Hollywood reporter. Prieiga per internetą:
<http://www.hollywoodreporter.com/thr-esq/katie-holmes-settles-lawsuit-star-182657>

97) Naujienų portalas Deadline Hollywood. Prieiga per internetą:
<http://deadline.com/2016/03/erin-andrews-wins-55-million-peephole-lawsuit-espn-dancing-with-the-stars-1201715915/>

SANTRAUKA

Magistro darbe analizuojama tokių vertybių kaip asmens teisės į privatą gyvenimą ir žiniasklaidos saviraiškos laisvės suderinamumo problematika. Šios teisės yra pamatinės, įtvirtintos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 8 str. ir 10 str., taip pat Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 str. ir 25 str. Pirmoje darbo dalyje nagrinėjama teisės į privatą gyvenimą samprata. Antroje darbo dalyje nagrinėjama visuomenės pagrįsto intereso įgyvendinimas per visuomenės informavimo priemones bei visuomenės informavimo priemonių saviraiškos laisvė. Trečioje darbo dalyje analizuojami teisės į privatą gyvenimą pažeidimo atvejai. Galiausiai, darbe įvertinami asmens teisės į privatą gyvenimą gynimo būdai. Darbas parengtas daugiausiai dėmesio skiriant Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikai, saviraiškos laisvės ir teisės į privatą gyvenimą kontekste, bei vadovaujantis naujausia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika.

SUMMARY

Limits of Legal Remedies, when Persons Right to Privacy is Infringed by the Reveal of Information through the Mass Media

The Master's thesis analyses person's right to privacy and mass media right to freedom of speech compatibility problems. These fundamental rights are enshrined in the Constitution of the Republic of Lithuania article 22 and article 25 and European Convention of Human Rights article 8 and 10. Person's right to privacy is examined in the first part of the thesis. Second part consists of examination of the public interest based on the implementation of the mass media and its right to freedom of speech. In the third part of the thesis author analyses possible violations of person's right to privacy. Lastly, thesis evaluates legal remedies to right to privacy violations. Thesis was developed with the focus on European Court of Human Rights cases, in the context of freedom of speech and right to privacy, and according to the newest cases of the Supreme Court of Lithuania.